

Поклик прашурів
Джек Лондон

Бак був звичайним домашнім псом із каліфорнійського ранчо. Доки його не викрали й не продали. Тепер він змушений забути про своє колишнє безтурботне життя та почати боротьбу за виживання. У холодній клітці, далеко від дому, кочуючи з місця на місце, він буде брати участь у жорстоких собачих боях, коритись «закону палиці», проте не втратить найважливіше – жагу до свободи. Бак почне шлях, яким його веде поклик прашурів...

Джек Лондон

Поклик прашурів

Поклик прашурів

I

До первісного життя

Давня кочова гарячка

Знову рве кайдани звичок;

Звір прокинувся зі сплячки[1 - Давня кочова гарячка... Ці рядки з першої строфи вірша Джона М. О'Гари «Атавізм», що вперше був опублікований 1902 року в популярному часописі «Букмен». Біологи використовують термін «атавізм» для опису повторної появи в поведінці індивіда певних рис віддаленого предка, яких не було у проміжних поколіннях. Бак демонструє атавістичні риси, коли інстинкти та спогади про неймовірно далеке минуле «кличуть» пса й відновлюють свої позиції у його поведінці.]

I тепер в дорогу кличе.

Бак не читав газет, бо інакше знав би, що насувається біда – не лише на нього, а й на кожного пса у припливних водах, який має сильні м'язи та теплу й довгу шерсть, – на всіх таких собак від П'юджет-Саунд до Сан-Дієго. Це тому, що люди, які нищпорили у темряві Арктики, знайшли жовтий

метал, а пароплавні й транспортні компанії здійснювали через це галас. І тепер люди тисячами ринули на далеку Північ[2 - Північ... Джордж Вашингтон Кармак відкрив золото на Клондайку 1896 року. Новини про його знахідку на річці Бонанза досягли Сполучених Штатів 1897-го. Упродовж наступних двох років «золотої лихоманки» близько 250 тисяч золотошукачів виїхали на Північ. Джек Лондон вирушив на Клондайк 25 липня 1897 року, сказавши про свою пригоду: «Я махнув рукою на кар'єру і знову став на шлях пригод у пошуках удачі».]. Цим людям потрібні були собаки - великі, м'язисті, придатні до важкої праці, з теплим хутром, що захищало б їх від морозу.

Бак[3 - Бак... Прообразами більшості собачих персонажів творів Джека Лондона стали пси, яких письменник бачив на Клондайку. Наприклад, прототипом Бака був Джек - гібрид сенбернара і колі, якого привіз із Каліфорнії на Клондайк копач Луїс Бонд. Інші собаки, на кшталт Керлі та Куни, «списані» з тварин, про яких Джек Лондон прочитав у книзі Егертона Янга «Мої собаки на Півночі».] мешкав у великому будинкові в сонячній долині Санта-Клара, що називався домом судді Міллера. Споруда стояла на деякій віддалі від дороги, наполовину прихована серед дерев, крізь котрі можна було побачити широку прохолодну веранду, що з усіх боків оточувала будинок. До нього вели посипані гравієм доріжки, які вилися серед широких газонів та струнких тополь, переплєтених між собою гілками. За будинком територія була ще просторішою. Там розляглися великі стайні, де працювала джигина конюхів та їхніх помічників, стояли ряди заплєтених лозю хатин для слуг, безліч чітко розпланованих надвірних будівель, довгі альтанки, повиті виноградом, зелені пасовиська, фруктові сади та ягідники. Були і насос для артезіанської свердловини та великий цементний резервуар, в якому хлопчики судді Міллера купалися вранці й у полудневу спеку.

І в усьому цьому величезному володінні правив Бак. Тут він народився і тут прожив чотири роки. Щоправда, були й інші собаки. У такій величезній садибі не могло не бути інших собак, але їх можна було не брати до уваги. Вони приходили і йшли, мешкали у густонаселених псарнях або непомітно існували у затишних куточках будинку, як Тутс, японський мопс, або Ізабель, мексиканський безшерстий собака - дивні істоти, які рідко витикали носа за двері або ступали лапами на землю. Хоча були ще фокстер'єри, не менше двох десятків, які вигукували страшні погрози на адресу Тутса та Ізабель, коли ті дивилися на них з вікон, захищені легіоном покоївок, озброєних мітлами і швабрами.

Але Бак не був кімнатним песиком чи собакою із псарні. Усе це королівство належало йому. Разом із синами судді він пірнав і плавав у басейні або ходив на полювання; супроводжував Моллі та Еліс, доньок судді, під час довгих прогулянок у сутінках або рано-вранці; зимовими вечорами лежав біля ніг судді перед вогнем каміна, що гудів у бібліотеці; возив онуків судді на спині або катав їх у траві та охороняв їхні кроки під час самовільних вилазок до фонтана на кінному дворі й навіть далі, до вигулів та ягідників. Бак пихато ступав поміж тер'єрами, а Тутса та Ізабель абсолютно ігнорував, бо був королем - королем над усіма цими істотами, які повзали, пленталися та літали садибою судді Міллера, в тому числі над людьми.

Його батько, Ельмо, велетенський сенбернар, став нерозлучним супутником судді, й, схоже, Бак мав піти його слідами. Він не був таким великим - важив лише сто сорок фунтів - через свою мати, Шеп, шотландську вівчарку. Проте ці сто сорок фунтів, до яких додавалася гідність, що була

результатом доброго життя і загальної поваги, давали йому змогу поводитися по-королівському. Протягом чотирьох років, од щенячого віку, він жив, наче пересичений аристократ; пишався собою, був навіть трохи егоїстичним, як це іноді трапляється з поміщиками внаслідок ізольованого існування. Але йому вдалося вберегтися, не перетворившись на просто розпещеного кімнатного песика. Полювання й інші подібні втіхи на свіжому повітрі перешкодили ожирінню та зміцнили його м'язи; як для представника породи, звичної до холодних ванн, любов до води була для нього тонізуючим засобом і зберігала здоров'я.

Таким був спосіб життя пса Бака восени 1897 року, коли відкриття на Клондайку потягнуло людей з усього світу на холодну Північ. Але Бак не читав газет і не знав, що Мануель, один з помічників садівника, був непевною особою. Мануель мав серйозний гандж: полюбляв грати у китайську лотерею[4 - Китайська лотерея... Відсилення до популярної, але нелегальної азартної гри (тепер називається кено), яку привезли до Сполучених Штатів китайські іммігранти.]. А під час гри вирізнявся головною вадою - вірою у певну систему; це й зробило його прокляття неминучим. Бо для того, щоб грати за системою, потрібні гроші, тим часом заробіток помічника садівника не покривав потреб дружини і численного потомства.

Того пам'ятного вечора, коли сталося віроломство Мануеля, суддя був на зборах Асоціації виробників ізюму, а хлопці займались організацією атлетичного клубу. Ніхто не бачив, як він і Бак ідуть фруктовим садом - як здавалося Бакові, просто на прогулянку. І, за винятком одного чоловіка, ніхто не бачив, як вони прийшли на полустанок, відомий як Колледж-Парк. Цей чоловік поговорив з Мануелем, і між ними задзенькали монети.

- Міг би й упакувати товар перед доставкою, - похмуро сказав незнайомиць, і Мануель обгорнув шматок товстої мотузки навколо Бакового нашійника.

- Крутнеш і добряче його придушиш, - сказав Мануель, і незнайомиць ствердно буркнув.

Бак прийняв мотузку зі спокійною гідністю. Ясна річ, це був незвичний випадок, але пес навчився довіряти людям, яких знав, та віддавати належне їхній мудрості, що перевершувала його власну. Але коли кінці мотузки опинилися в руках незнайомця, Бак загрозливо загарчав. Він просто натякнув, що невдоволений, у своїй гордині вважаючи: цей натяк може бути наказом. Однак, на його подив, мотузка затягнулася навколо його шиї, перекривши йому дихання. Розлютившись, він стрибнув на чоловіка, а той перестрів його на пів дорозі, схопив за горлянку і спритним рухом повалив на спину. Потім мотузка безжально затягнулася; тим часом Бак розлючено боровся, його язик вивалився з пащі, а великі груди марно здіймалися, хапаючи повітря. Ніколи у житті до нього не ставилися так підло, й ніколи ще він не був такий розгніваний. Але його сили згасли, очі потьмяніли, і пес не бачив уже нічого, коли потяг зупинився і двоє чоловіків кинули його до багажного вагона.

Наступне, що відчув Бак, - це те, що в нього болить язик і він іде труською дорогою в якомусь транспорті. Хрипкий свист локомотива, що перетнув переїзд, підказав йому, де він. Він дуже часто подорожував із суддею й упізнав відчуття поїздки у багажному вагоні. Пес розплющив очі, й із них вихлюпнувся нестримний гнів викраденого короля. Чоловік стрибнув до

Його горлянки, але Бак виявився для нього зашвидким. Його щелепи зімкнулися на людській руці й не розслаблялися, доки свідомість не залишила його знову.

– Ага, сказився, – сказав чоловік, ховаючи покалічену руку від носильника, якого привабили звуки боротьби. – Везу пса для боса до Фріско. Є там один пришелепуватий собачий лікар, думає, що його вилікує.

Згодом про цю нічну поїздку чоловік розповідав у маленькому сараї на задньому дворі шинку в порту Сан-Франциско, використавши усю свою красномовність.

– І все, що я за це отримав, – півсотні, – бурчав, – ніколи того більше не зроблю, хоч би й тисячу наперед давали.

Його руку було загорнуто у скривавлену хустку, а права штанина розірвана від коліна до щиколотки.

– А іншому роззяві скільки дали? – запитав шинкар.

– Сотню, – прозвучала відповідь. – Ні су менше не взяв би, повірте.

– Тобто вийшло сто п'ятдесят, – порахував шинкар, – і він того вартий, або я бовдур.

Викрадач розв'язав закривавлену пов'язку і подивився на поранену руку.

– Хоч би сказ не підхопити...

– Підхопиш, бо ти народився для шибениці, – зареготав шинкар. – Гей, допоможи мені, перш ніж ушиєшся звідси, – додав.

Напівнепритомний, із болем у горлі та язиці, напівживий, Бак спробував глянути на мучителів. Але його кинули на землю і знову почали душити, аж доки не начепили важкий латунний нашійник. Потім мотузку забрали, а собаку кинули до ящика, схожого на клітку.

Там він пролежав решту цієї втомливої ночі, плекаючи гнів і травмоване самолюбство. Собака не розумів, що усе це означає. Чого вони хочуть від нього, ці дивні люди? Нащо тримають у вузькому ящику? Бак не розумів, чому, але відчував, як гнітить його туманне відчуття навислої біди. Цієї ночі він, коли з гуркотом відчинялися двері сараю, кілька разів підхоплювався, очікуючи побачити суддю або хоча б хлопців. Але щоразу це було розпухле обличчя шинкаря, котрий дивився на нього у слабкому світлі лойової свічки. І щоразу радісний гавкіт, що тремтів у Баковому горлі, перетворювався на люте гарчання.

Але шинкар залишив його самого, а вранці зайшли четверо чоловіків і підняли ящик. Нові мучителі, вирішив Бак, бо вони мали зловісний вигляд, були розпатлані й у лахмітті; він розлютився і кинувся на ґрати. А ті четверо лише сміялись і тицали в нього палицями, які він одразу ж хапав зубами, аж доки не зрозумів, що саме цього вони й хочуть. Відтак собака похмуро влігся і дозволив занести ящик до фургона. Потім пес і ящик, в якому його ув'язнили, пройшли через багато рук. За ним наглядали клерки у

службі доставки; його везли в іншому фургоні; разом із різноманітними ящиками та посылками на вантажній платформі доставили на паровий пором, з порома – до великого залізничного депо і нарешті розмістили у багажному вагоні.

Два дні та дві ночі цей вагон тягли крикливі локомотиви; увесь цей час Бак не їв і не пив. Розгніваний, він з гарчанням зустрічав посильних, а вони мстилися, дражнячи його. Кидався на грати, його аж трусило від люті, а ті сміялися та піддражнювали. Вони гарчали і гавкали, наче огидні собаки, нявкали, розмахували руками та кричали «кукуріку». Пес знав, що це дуже нерозумно; але це ще більше ображало його гідність, і його гнів дедалі зростав. Собака не дуже звертав увагу на голод, але брак води змушував його сильно страждати і роздував гнів до крайньої межі. Через це нервування, чутливість та погане ставлення в нього почалася лихоманка, що підсилювалася запаленням пересохлих та розпухлих горла і язика.

Єдине, з чого він тішився, – це з того, що на шиї не було мотузки. Вона давала їм несправедливу перевагу; але тепер, уже без неї, він їм покаже. Вони більше ніколи не накинуть йому мотузку на шию. Це вселило у нього рішучість. Два дні й дві ночі собака не їв та не пив, і за цей важкий час накопичив запас гніву, що віщував біду для кожного, хто першим на нього кине́ться. Його очі почервоніли, він перетворився на розлюченого демона. Бак настільки змінився, що й суддя тепер не впізнав би його, а посильні з полегшенням зітхнули, спекавшись пса у Сіетлі.

Четверо чоловіків обережно перетягли ящик з фургона на маленький двір, оточений високими мурами. Огрядний чоловік у червоному светрі, дуже обвислому на шиї, вийшов і виписав візникові чек. Наступний мучитель, здогадався Бак, і розгнівано кинувся на грати. Чоловік похмуро посміхнувся, приніс сокиру та кийок.

– Ви ж не збираєтеся його зараз випустити? – запитав візник.

– Збираюся, – відповів чоловік, заганняючи сокиру в ящик як важіль.

Четвірка, яка занесла собаку сюди, відразу ж розбіглась і, зайнявши безпечні місця на верхівці муру, приготувалася спостерігати за видовищем.

Бак кинувся на розтрошене дерево, встромивши туди зуби і борючись із ним. Де б не стукала зовні сокира, пес із гарчанням кидався туди, бажаючи якнайшвидше вилізти, а чоловік у червоному светрі холоднокровно полегшував йому вихід.

– Ну, чортяко червоноокий, – сказав, збільшивши дірку настільки, щоб пес міг просунути туди тулуб. Одночасно чоловік кинув сокиру і взяв у правицю кийок.

Бак був таки справжнім чортякою, коли приготувався до стрибка: наїжачена шерсть, піна з паші, божевільний блиск у залитих кров'ю очах. Він кинувся просто на чоловіка, зібравши свої сто сорок фунтів люті, доповнені злістю від дводенного ув'язнення. У стрибку, коли щелепи були вже близько від чоловіка, пес отримав удар, що зупинив його тіло і змусив зуби боляче зімкнутися. Бак перевернувся, вдарившись об землю боком і спиною. Його ще ніколи не били кийком, і собака не зрозумів, що сталося. Із гарчанням, що

було не так гавкотом, як криком, він знову скочив на ноги та стрибнув. І знову натрапив на удар та з усієї сили гепнувся на землю. Цього разу вже зрозумів, що це кийок, але його божевілля не знало обережності. Він нападав із десятків разів, і щоразу кийок переривав його атаку та кидав на землю.

Після особливо сильного удару пес уже ледве пересував ноги, занадто слабкий, щоб кидатися. Він ходив, мляво хитаючись, із його рота, пащі та вух текла кров, чудове хутро було забризкане кривавою слиною. Тоді чоловік підійшов і навмисно зі страшною силою ударив його в ніс. Увесь попередній біль, що витримав пес, неможливо було порівняти з цією невимовною мукою. Заревівши від люті, майже як лев, він знову кинувся на чоловіка. Але той, перекинувши кийок з правої руки до лівої, холоднокривно схопив собаку під щелепу, одночасно смикнувши вниз і назад. Бак описав у повітрі півтора кола, а тоді впав на землю, вдарившись головою та грудьми.

Пес кинувся востаннє. Чоловік завдав сильного удару, котрий свідомо відтягував, і Бак звалився переможений, майже непритомний.

– А він, я вам скажу, мастак собак приборкувати, – захоплено вигукнув один з чоловіків, які сиділи на мурі.

– Ліпше кеюзів[1 – Кеюз (cauze) – індіанський поні. (Тут і далі прим. перекл.)] об'їжджати коли завгодно й у неділю двічі, – відповів візник, залізши на фургон і смикнувши віжки.

До Бака повернулися відчуття, але не сила. Він лежав там, де й упав, спостерігаючи за чоловіком у червоному светрі.

– «Відгукується на ім'я Бак», – заговорив сам до себе чоловік, читаючи лист шинкаря, котрий сповіщав про ящик та його вміст. – Що ж, Баку, хлопчику мій, – продовжив привітним голосом, – невеличку прочуханку ти отримав, і нам з тобою краще на цьому й закінчити. Ти своє місце тепер знаєш, і я своє теж. Будеш добре поводитися, й усе йтиме, як по маслу. Будеш поганим – я тебе на порох зітру. Зрозумів?

Говорячи, він безстрашно погладжував голову, яку так безжалісно потовк, і хоча від цього дотику шерсть Бака мимоволі стала дибки, він не запротестував. Коли чоловік приніс йому води, пес жадібно її випив, а потім шматок за шматком брав з його рук сире м'ясо.

Його перемогли, і він це розумів; але його не зламали. Собака раз і назавжди зрозумів, що не має шансів проти людини з кийком. Засвоїв цей урок і ніколи його не забуде. Кийок став для нього відкриттям, ознайомленням із царством первісного закону, який пес швидко засвоїв. Дійсність набирала жорстокішого вигляду; він зустрів її безстрашно, з усією хитрістю, що прокинулася у його естві. Дні минали, привозили інших собак, у ящиках і на мотузках, одні покійно слухались, інші лютували й ревіли, як колись він; Бак бачив, як вони, усі без винятку, змирялися з владою чоловіка у червоному светрі. Знову і знову дивлячись на кожну жорстоку виставу, пес засвоював урок: чоловік з кийком – законодавець, хазяїн, якому треба підкорятись, але не конче прагнути його довіри. Останнього Бакові не можна було поставити на карб; а тим часом він бачив переможених собак, які підлезували до цього чоловіка, махали хвостами,

лизали йому руку. Бачив і собаку, який не став ані підлещуватись, ані підкорятись, тому зрештою був убитий у боротьбі за владу.

Час од часу приходили люди, незнайомці, які збуджено розмовляли і по-всякому підлабузнювалися до чоловіка у червоному светрі. Й щоразу, віддаючи гроші, забирали зі собою одного-двох собак. Бак запитував себе, куди вони йдуть, адже ті ніколи не повертались; але над ним нависав страх перед майбутнім, і він тішився щоразу, коли бачив, що його не обирали.

І все ж зрештою настав його час: у вигляді зморшкуватого чоловічка, який сперечався ламаною англійською та сипав дивними й незвичайними вигуками, яких Бак не міг зрозуміти.

– Чорт забирай! – вигукнув той, коли його очі побачили Бака. – То собака-головоріз! Га? Скільки?

– Три сотні й одразу, – вмить відповів чоловік у червоному светрі. – Раз це урядові гроші, то й копняка тобі за такі витрати не дадуть, еге ж, Перро?

Перро посміхнувся. З огляду на те, що вартість собак злетіла до небес через незвичний попит, це була справедлива ціна за таку чудову тварину. Канадський уряд не програє, і його кур'ери не сповільнять своєї роботи. Перро знався на собаках, тож, подивившись на Бака, зрозумів, що той – один з тисячі. «Один із десяти тисяч», – зауважив подумки.

Бак уздрів між ними гроші й не здивувався, коли маленький зморшкуватий чоловік забрав його та Керлі, добродушного ньюфаундленда. Це був останній раз, коли пес бачив чоловіка у червоному светрі, а коли Бак та Керлі дивилися з палуби «Нарвала»[5 – Нарвал... Цей невеликий біло-сірий кит мешкає у східних водах Північного Льодовитого океану й відомий своїм «бивнем» – незвичайним зубом від трьох до семи футів завдовжки, що росте з притупленого носа. Корінне населення часто годує м'ясом цього кита іздових собак.], як віддаляється Сіетл, то востаннє побачили теплий південь. Перро забрав їх із Керлі вниз і передав смаглявому велетневі на ім'я Франсуа. Перро був франко-канадцем і смаглявим; але Франсуа був метисом[6 – Метис... У широкому сенсі цей термін означає людину, народжену від представників різних рас. У Сполучених Штатах його часто застосовують до дітей білих або чорношкірих та корінних американців.] франко-канадцем, вдвічі смаглявішим. Бак швидко дізнався, що Перро та Франсуа справедливі люди, спокійні й неупереджені у здійсненні правосуддя і занадто мудрі, щоб собаки могли їх обдурити.

У твіндеках «Нарвалу» Бак і Керлі приєдналися до двох інших собак. Один з них був великим, білосніжним псом зі Шпіцбергена, якого забрав капітан китобійного судна і який згодом супроводжував геологічну експедицію в тундрі. Зовні собака був доброзичливим, але насправді підступним: шкірився комусь у обличчя, задумуючи якусь підступну витівку, – наприклад, тоді, коли вкрав у Бака їжу під час першої трапези. Бак тоді стрибнув, щоб покарати його, й у повітрі одразу ж засвистів батіг Франсуа, торкнувшись спочатку винного; Бакові не залишалося нічого іншого, як забрати кістку назад. Це було справедливо з боку Франсуа, вирішив пес, і метис почав зростати в очах Бака.

Інший собака ні до кого не підлещувався, але й не намагався красти у новачків. Був похмурим, відлюдним типом і чітко дав зрозуміти Керлі, що все, чого він хоче, – це щоб його залишили у спокої, а як не лишать, то будуть проблеми. Його звали Дейв, він ів і спав, час од часу позіхав та нічим не цікавився, навіть тоді, коли «Нарвал», перетнувши затоку Королеви Шарлотти, почав крутитися, хитатися і смикатися, наче божевільний. Коли Бак та Керлі розхвилювалися й ошаленіли від страху, він підняв голову, ніби його щось роздратувало, підтримав їх байдужим поглядом, позіхнув і знову заснув.

Удень та вночі корабель трясло від невтомного пульсу гребного гвинта і, хоча кожен день був дуже схожим на попередній, Бак зрозумів, що погода ставала дедалі холоднішою. Нарешті одного ранку гвинт затих, і «Нарвал» наповнила атмосфера хвилювання. Він відчув її, так само, як й інші собаки, і зрозумів, що наближаються зміни. Франсуа взяв їх за повідки та повів на палубу. Коли Бак зробив перший крок холодною поверхнею, його лапи загрузли в якійсь білій кашці, що дуже нагадувала грязюку. Він фиркнув і відскочив. Із неба падало ще більше цієї білої холодної крупки. Пес обтрусився, але вона знову на нього впала. Він зацікавлено понюхав цю речовину, потім узяв трошки на язик. Вона обпекла його, наче вогонь, і відразу ж зникла. Це спантеличило Бака. Він спробував знову, і результат виявився таким самим. Спостерігачі голосно розреготались, а він засоромився, хоча й не розумів чому, адже то був для нього перший сніг.

II

Закон кийка та ікла

Перший день Бака на узбережжі Дайі[7 – ...на узбережжі Дайі... Це узбережжя було місцем прибуття «клондайкерів» (золотошукачів), які їхали з півдня, та відправки тих, хто повертався на південь із золотих копанень. У Дайі не було пристаней або гавані, а її тридцятифутова припливна хвиля часто залишала човни на міліні.] став для нього кошмаром. Кожна година була наповнена шоком та несподіванкою. Його раптово висмикнули з центру цивілізації і кинули в гушавину первісного життя. Це було не те випечене сонцем життя, де нічого не треба робити, – лише бий байдики та нудьгуй. Тут не було ні миру, ні відпочинку, ні безпеки хоч на мить. Скрізь плутанина та дія, а життю і здоров'ю щомиті загрожувала небезпека. Доводилося постійно залишатися насторожі; бо ці собаки та люди виявилися не такими, як у місті. Усі вони були дикунами, котрі не знали жодного закону, крім закону кийка та ікла.

Він ніколи не бачив, щоб собаки билися так, як ці вовкоподібні істоти, і перший його досвід став незабутнім уроком. Щоправда, то був досвід іншого собаки, інакше Бак не дожив би до того, щоб із нього скористатися. Жертвою стала Керлі. Вони отаборилися біля складу колод, де вона почала загравати з хаскі, котрий був завбільшки як дорослий вовк, хоча й наполовину менший за неї. Не було жодних попереджень, лише блискавичний стрибок, металеве клацання зубів, так само швидкий стрибок назад – і писок Керлі розірвано від вуха до щелепи. Це був вовчий стиль боротьби – вдарити й відскочити;

але це було не все. Тридцять чи сорок хаскі підбігли і мовчки оточили противників. Бак не розумів цієї мовчазної ретельності й старанності, з якою вони облизували свої писки. Керлі кинулася на свого противника, який знову вдарив та відстрибнув убік. Наступну її атаку він зустрів грудьми, в особливий спосіб збивши її з ніг. Більше вона не піднялася. Саме цього й чекали інші хаскі. Вони зімкнулися навколо неї із гарчанням та гавкотом і, волаючи від агонії, Керлі зникла під масою тіл з наїжаченою шерстю.

Це сталося настільки раптово й неочікувано, що Бак був приголомшений. Він уздрів Шпіца, який висолопив багряний язик у реготі; побачив, як Франсуа, розмахуючи сокирою, стрибнув у це собаче місиво. Трое людей з кийками допомогли йому розігнати їх. Це тривало недовго. Хвилини через дві після того, як упала Керлі, останніх її нападників відігнали кийками. Але вона вже лежала у закривавленому та витолоченому снігу, нежива й розм'якла, розірвана майже буквально на шматки, темношкірий метис стояв над нею і жакливо лаявся. Ця сцена часто тривожила Бака уві сні. Виявляється, он воно яке, життя! Ніякої чесної гри. Щойно впав, тобі кінець. Що ж, він стежитиме за тим, щоб ніколи не впасти. Шпіц висолопив язика і знову засміявся, й відтоді Бак зненавидів його пекучою та невмирущою ненавистю.

Не встигнувши відійти від шоку після трагічної загибелі Керлі, він отримав ще один шок. Франсуа при в'язав до нього якусь систему ремінців та пряжок. Це була зброя – така як та, що він її бачив удома, коли конюхи запрягали коней. І так само, як коні, він мав працювати, тягнучи Франсуа на санках-нартах до лісу, що облямовував долину, та повертаючись із вантажем дров. Хоча те, що з нього зробили тяглову силу, дуже образило його гідність, у Бака вистачило мудрості не бунтувати. Він енергійно взявся за цю справу й робив усе, що від нього залежало, хоча все це було для нього новим та незнайомим. Франсуа тримав курс, вимагаючи негайного послуху, і за допомогою батого отримував його; тим часом Дейв, який був досвідченим корінником, кусав Бака ззаду щоразу, коли той помилявся. Шпіц був лідером, так само досвідченим, і хоча не завжди міг причепитися до Бака, час од часу докірливо гарчав або хитро переносив свою вагу в упряжці, штовхаючи Бака на правильний шлях. Бак легко вчився і під спільною опікою двох товаришів та Франсуа досягнув певних успіхів. Ще до того, як вони повернулися до табору, вже знав, що за командою «хо» треба зупинятися, за командою «марш» іти вперед, міг входити у повороти і триматися подалі від корінника, коли навантажені сани мчали вниз.

– Три чудові собаки, – сказав Франсуа Перро. – Цей Бак до біса крутий. Я навчу його швидкості.

Після обіду Перро, який квапився доставити депеші, повернувся зі ще двома собаками. Він називав їх Біллі та Джо; то були двоє братів, обидва справжнісінькі хаскі. Хоча вони й народилися від однієї матері, та різнилися між собою, мов день та ніч. Вадою Біллі була його надмірна доброзичливість, а Джо був повною протилежністю: похмурим і замкненим, постійно гарчав, зі злобою дивлячись на інших. Бак прийняв їх по-товариськи, Дейв не звернув на них уваги, а Шпіц вломив одному, а потім іншому. Біллі примирливо замахав хвостом, розвернувся бігти, побачивши, що його примирливість не дала результатів, і заверещав, коли Шпіц вчепився йому в бік гострими зубами. Джо, хоч як крутився Шпіц, розвертався до нього писком, шерсть на його загривку ставала дибки, вуха були притиснуті до голови, він гарчав, клацав зубами, а очі світилися диявольським

блиском, уособлюючи войовничий страх. Він мав настільки жакливий вигляд, що Шпіцові довелося втриматись і не карати його; але, щоб приховати власну нерішучість, той накинувся на безвинного Біллі, який вив, і погнав бідолаху до меж табору.

До вечора Перро дістав ще одного собаку, старого хаскі, довгого та худого, з пошрамованим бійкою писком та єдиним оком, що виблискувало, попереджаючи про хоробрість і вселяючи повагу. Його звали Сол-лекс, що означає «лютий». Як і Дейв, він нічого не просив, не давав та не очікував; і коли він повільно зайшов усередину поміж собак, навіть Шпіц залишив його у спокої. Сол-лекс мав особливість, яку не пощастило відкрити Баку: той не любив, коли до нього підходили зі сліпого боку. Бак вчинив це ненавмисне і вперше зрозумів свою необережність тоді, коли Сол-лекс кинувся на нього й розпанахав плече на три дюйми по вертикалі, аж до кістки. Відтоді Бак уникав його сліпого боку, і їхні товариські стосунки до останнього не знали жодних проблем. Як і у Дейва, єдиною мрією Сол-лекса було побути на самоті; хоча, як згодом дізнався Бак, кожен з них мав й іншу, ще важливішу мрію.

Тєї ночі Бак зіткнувся з великою проблемою – де заснути? Посеред білої рівнини мав теплом намет, освітлений свічкою; й коли він, ніби так і треба, зайшов усередину, Перро та Френсіс бомбардували його лайкою і кухонним начинням, аж доки він не вийшов із заціпеніння та не врятувався ганебною втечею на холод. Там дув холодний вітер, що сильно кусав його, з особливою злістю вгризаючись у поранене плече. Бак улігся на сніг і спробував заснути, але мороз швидко змусив затрептіти. Нещасний та похмурий, він вештався серед численних тентів і лише бачив, що кожне місце є так само холодним, як і попереднє. Тут і там на нього кидалися розлючені собаки, але він наїжачував шерсть на загривку і гарчав (бо швидко цього навчився), і вони дозволяли йому пройти без перешкод.

Зрештою йому спала на думку ідея. Він повернувся, щоб побачити, як врятувалися від холоду товариші по команді. На його здивування, вони зникли. Він знову бродив величезним табором, шукаючи їх, і знову повертався. Невже вони в наметі? Ні, цього не може бути, інакше б його не вигнали. То де ж вони? Опустивши хвіст і тремтячи всім тілом, дуже безпомічний, він безцільно колував побіля намету. Раптом під його передніми лапами сніг розійшовся, і Бак упав униз. Щось закрутилося в нього під лапами. Пес відстрибнув, наїжачившись і загарчавши, побоюючись невидимого та невідомого. Але дружній гавкіт заспокоїв його, і він повернувся з'ясувати, що й до чого. Потік теплого повітря досягнув його ніздрів, і Бак побачив, що під снігом, затишно скрутившись калачиком, лежить Біллі. Той примирливо заскавучав, зарухався, звиваючись і показуючи добрі наміри, й навіть наважився лизнути Баків писок теплим та вологим язиком – як хабар за мир.

Ще один урок. То он як вони це роблять! Бак упевнено вибрав собі місце і, заметушившись та марнуючи зусилля, почав копати для себе нору. Тепло від його тіла миттю заповнило замкнений простір, і пес заснув. День був довгим і важким, тож пес спав безпробудно й затишно, хоча й гарчав, гавкав та боровся з поганими снами.

Він не розплющував очей, аж доки його не розбудив шум з ранкового табору. Спочатку не зрозумів, де опинився. Вночі падав сніг, тож Бака повністю

засипало. Снігові стіни тиснули на нього з усіх боків, і страх великою хвилею накрив його тіло – страх дикого звіра перед пасткою. Це був знак, що він повертається у минуле, до життів своїх предків; адже був цивілізованим собакою, занадто цивілізованим, і з власного досвіду не знав жодних пасток і тому не міг їх боятися. М'язи усього його тіла скорочувалися спазматично й інстинктивно, шерсть на шиї та плечах стала дибки, і з лютим гарчанням він вискочив просто у сліпучий день, а сніг розлетівся навколо нього блискучою хмарою. Ще не ставши лапами на землю, побачив перед собою білий табір, зрозумів, де перебуває, і згадав усе, що трапилося відтоді, як він пішов на прогулянку з Мануелем, і до минулого вечора, коли вирив для себе нору.

Франсуа закричав, вітаючи його появу.

– Що я казав? – крикнув погонич собак Перро. – Цей Бак вчиться швидко, як не знати хто.

Перро серйозно кивнув. Будучи кур'єром канадського уряду і доставляючи важливі депеші, він дбав про те, щоб знайти найкращих собак, і особливо тішився з того, що має Бака.

За годину до команди додали ще трьох хаскі, й загалом собак стало дев'ятеро; ще не минуло чверті години, як вони були вже запряжені й піднімалися стежкою в напрямку каньйону Дайі. Бак був радий їхати, і хоча ця праця була важкою, виявив, що вона не викликає в нього якоїсь особливої зневаги. Його вразило завзяття, що підбадьорило усю команду і передалося йому; але ще дивніше було бачити зміну, що сталася з Дейвом та Сол-лексом. Вони були новими собаками, яких зброя змінила повністю. Уся їхня пасивність і байдужість зникли. Тепер вони були швидкими й активними, дбали, щоб робота ладилась, і дуже дратувалися, коли щось, затримка або плутанина, сповільнювало їх. Важка праця із прокладання шляху стала, здавалося, найвищим втіленням їхнього ества, усім, заради чого вони жили, і єдиним, від чого отримували задоволення.

Дейва запрягли найближче до нарт, перед ним був Бак, потім Сол-лекс; решта команди простягнулася вперед, єдиною колоною, до лідера, місце якого займав Шпіц.

Бака навмисно запрягли між Дейвом та Сол-лексом, щоб він міг отримувати вказівки. Був здібним учнем, а вони так само здібними вчителями і не дозволяли йому надовго й помилково затримуватися, посилюючи науку гострими зубами. Дейв був справедливим та дуже мудрим. Він ніколи не кусав Бака без причини й ніколи не пропускав нагоди вкусити, коли в цьому була потреба. Оскільки його підтримував батогом Франсуа, Бак зрозумів, що простіше виправитися, ніж мстити. Одного разу, під час короткої зупинки, коли він переплутав посторонки й затримав старт, Дейв та Сол-лекс кинулися до нього і влаштували неабияку прочуханку. В підсумку вийшла ще гірша плутанина, однак після того Бак старався не помилятися з посторонками; і ще до того, як закінчився день, так добре опанував свою справу, що товариші майже перестали до нього чіплятися. Батіг Франсуа вже здіймався не так часто, а Перро навіть проявив до Бака повагу, піднявши його лапи й уважно оглянувши їх.

Це був важкий день, вони пройшли вгору ущелиною, через Шіп-Кемп, повз Скейлз і верхню межу лісу, льодовики та снігові замети сотні футів завглибшки й перевал Чілкут, що розташований між солоною та прісною водою і трізно охороняє сумну й самотню Північ[8 - ...у напрямку ущелини Дайі... Шіп-Кемп... Скейлз... ущелину Чілкут... Це місця шляху Дайя, одного з найпопулярніших маршрутів до Доусона. Іншим був шлях Скагвей. Дороги «зустрічалися» на озері Беннетт.]. Вони довго їхали вздовж ланцюжка озер, що наповнюють кратери згаслих вулканів, і пізно ввечері прибули до величезного табору, розміщеного у верхів'ї озера Беннетт, де тисячі золотошукачів будували човни, готуючись до того часу, коли навесні скресне крига. Бак вирив у снігу нору й заснув сном по праву втомленого собаки, але рано-вранці його підняли і разом з іншими погнали в упряжі.

Того дня вони здолали сорок миль втоптаню стежкою; але наступного дня та ще багато днів поспіль, пробивали власну стежку, важко працюючи і просуваючись повільніше. Зазвичай Перро йшов попереду команди, трамбуєчи сніг перетинчастими черевиками, щоб їм легше було рухатися. Франсуа, який керував нартами за допомогою жердини, іноді мінявся з ним місцями, але нечасто. Перро поспішав і пишався тим, що знається на кризі; це знання належало до незамінних, адже осіння крига дуже тонка, а там, де сильні течії, криги не було взагалі.

Минали нескінченні дні, впродовж яких Бак важко працював на стежках. Табір згортали завжди у темряві, й перші світанкові промені бачили, як вони усі вирушають у дорогу, залишаючи позаду перші милі. Розбивали табір теж у темряві, вечеряли шматками риби і повзли на нічліг у снігу. Бак був голодний, наче вовк. Півтора фунта в'яленого лосося, що були його щоденним раціоном, зезали, здавалося, в нікуди. Він ніколи не наїдався і страждав від постійних голодних спазмів. Але інші собаки, які важили менше й були народжені для такого життя, отримували лише фунт риби і примудрялися залишатись у формі.

Він швидко втратив гидливість, характерну для його старого життя. Вибагливий ідець, пес виявив, що його товариші, закінчивши трапезу раніше, крадуть його ще не доїдену порцію. Захиститися від цього було неможливо. Поки він бився з двома або трьома, їжа зникала у пащах решти. Щоб уникнути цього, Бак тепер їв так само швидко, як і вони; й під тиском голоду вже не вагався брати те, що йому не належало. Спостерігав та вчився. Коли побачив, як Пайк, один із нових собак, кмітливий симулянт та злодюжка, спритно вкрав шматочок бекону, поки Перро відвернувся, то наступного дня повторив цей трюк, схопивши увесь шматок. Піднявся великий гвалт, але Бак був поза підозрою; тож за його вчинок покарали Даба – незграбу, якого завжди ловили на гарячому.

Ця перша крадіжка продемонструвала здатність Бака вижити у ворожому середовищі Півночі. Вона засвідчила його спроможність пристосовуватися до мінливих умов, без якої він був приречений на швидку і жакливу смерть. Крадіжка також показала занепад або розпад його моралі, що була непотребом та перешкодою у безжальній боротьбі за існування. Це на Півдні, де правила любов і дружба, добре було поважати приватну власність та особисті почуття; а на Півночі, за законом кийка й ікла, той, хто брав таке до уваги, був дурнем і, доки зважав на це, не міг досягти успіху.

Не те, щоб Бак дійшов такого висновку мислячи логічно. Він був готовий до цього, от і все, й несвідомо пристосувався до нового способу життя. Усе життя ніколи не втікав од бійки, якими б не були шанси. Але кийок людини в червоному светрі забив у його голову фундаментальніший та примітивніший закон. Будучи цивілізованим, він загинув би через моральні міркування, скажімо, захищаючи батіг судді Міллера; але тепер здичавів повністю, про що свідчила його спроможність утікати від захисту моральних міркувань і таким чином рятувати власну шкіру. Він крав не заради задоволення, а через «голосні вимоги» шлунку. Не вдавався до відкритого грабунку, а крав потайки і хитро, поважаючи кийок та ікло. Одне слово, його вчинки були здійснені тому, що їх легше було зробити, ніж не зробити.

Розвиток (або регрес) Бака відбувався стрімко. Його м'язи потвердішали, мов залізо, і він ставав дедалі менш чутливим до будь-якого звичайного болю. Домігся внутрішньої та зовнішньої ощадливості. Міг їсти що завгодно, хоч би яким воно було огидним або нестраним; і щойно ковтав їжу, соки його шлунка висмоктували з неї уся поживу до останньої часточки; а кров несла її до найвіддаленіших закутків тіла, вбудовуючи у найгрубіші й найміцніші тканини. Зір та нюх стали надзвичайно гострими, а слух досягнув такої гостроти, що уві сні Бак чув найслабший звук і розумів, щ? той віщує – мир або загрозу. Навчився вигризати кригу, коли вона збиралася між пальцями; а коли його мучила спрага і над ополонкою намерзав товстий шар льоду, пес ламав його, ставши на задні лапи й ударивши сильними передніми. Найпомітнішою його навичкою стала здатність відчувати вітер і передбачати, яким він виявиться вночі. Яким би безвітряним не було повітря, коли він рив собі гніздо біля дерева або берега, вітер, що дув пізніше, неминуче бачив: Бак розташувався з підвітряного боку і в затишному укритті.

Він навчився цьому завдяки не лише досвідові, а й тому, що знову ожили давно померлі інстинкти. Набутки поколінь одомашнених предків ніби висипалися з нього. Пес невловимим чином повернувся до юності своєї породи, до тих часів, коли дикі собаки зграями мандрували через первісний ліс і, наздогнавши здобич, убивали її. Йому неважко було навчитися битися кігтями та зубами і кусати швидко, по-вовчому. Так билися забуті предки. Вони прискорили старе життя всередині його ества, і старі прийоми, які попередники заклали у спадок породи, стали його прийомами. Бак опанував їх без зусиль або відкриттів, так, ніби він володів ними завжди. А коли все ще холодними ночами піднімав носа до зірки і вив довго, по-вовчому, це говорили його прашури, мертві й зітлілі на порох, посилаючи сигнали через століття та крізь нього. І переливи його голосу належали їм та озвучували їхню печаль і те, що означали для них холод, тиша й темрява.

Таким чином, ніби символізуючи, якою фальшивою штукаю є життя, ця давня пісня прокочувалася крізь нього, і він знову повернувся до свого, власного життя; повернувся тому, що люди знайшли на Півночі жовтий метал, і тому, що Мануель був помічником садівника, чиїх заробітків не вистачало на те, щоб задовольнити потреби дружини та різних маленьких копій самого себе.

III

Сила первісного звіра

У Бакові сильнішав первісний звір, і жорстокі умови подорожного життя лише посилювали його позиції. І все ж це зростання відбувалося потайки. Його новонароджена хитрість дала йому самовладання та контроль. Він був занадто заклопотаний пристосуванням до нового життя і не лише не ліз у бійки, а й уникав їх, коли тільки можливо. Його позиція була характерна певною розважністю. Він залишався несхильним до квапливості та безглуздя; й у запеклій ненависті, що запала між ним та Шпіцем, не піддавався роздратуванню, утримуючись від будь-яких образливих дій.

З іншого боку, Шпіц, можливо, відчуваючи у Бакові небезпечного суперника, ніколи не пропускав нагоди погострити зуби. Навіть намагався знущатися з Бака, постійно прагнучи почати бійку, що могла закінчитися лише загибеллю одного з них.

Така бійка ледь не сталася на початку подорожі, якби не рідкісний випадок. Наприкінці того дня вони розбили жалюгідний табір, не захищений од вітру, на березі озера Ле-Барж[9 - озеро Ле-Барж... На сучасних мапах це озеро називається Лаберж.]. Хуртовина, вітер, що різав, мовби розпечений добіла ніж, і темрява змусили їх навпомацки шукати місце для ночівлі. Навряд чи можна було знайти щось гірше. За ними стіною піднімалася стрімка скеля, і Перро та Франсуа довелося розпалити вогнище й розкласти постіль на кризі самого озера. Намет вони залишили у Дайі, щоб їхати на швидку руку. Кілька шматків плавнику дали їм змогу розпалити багаття, але воно розтопило кригу і змусило їх вечеряти у темряві.

Бак звив кубло поруч зі скелею. Там було так тепло й затишно, що йому не хотілося вилазити, коли Франсуа роздавав рибу, яку спочатку розтопив над вогнем. Але коли Бак доїв свою порцію і повернувся, то побачив, що його затишний куточок уже зайняли. Застережливе гарчання підказало йому, що цим зловмисником був Шпіц. Досі Бак уникав проблем зі своїм ворогом, але це було вже занадто. Звір усередині нього заревів. Він стрибнув на Шпіца з люттю, що здивувала їх обох, особ ливо Шпіца, бо все спілкування з Баком навчило його, що суперник є надзвичайно боязким собакою, якому вдається не поступатися лише завдяки значним вазі й величині.

Франсуа теж здивувався, коли вони викотилися клубком зі зруйнованого кубла, і зрозумів, у чому проблема.

– А-а-а! – закричав він Бакові. – Дай йому як слід, чорт забирай! Дай йому, злодюзі паршивому!

Шпіц так само жадав бійки. Він розлючено гавкав і кружляв туди-сюди, шукаючи нагоди стрибнути. Бак був так само напружений та не менш обережний, і теж колував, шукаючи переваги. Але потім сталася несподіванка, що відсунула їхню боротьбу за владу далеко в майбутнє, на багато миль важкої дороги.

Лайка від Перро, гучний удар кийка об кістки та пронизливе скавучання від болю сповістили про настання стовпотворіння. Табір раптом наповнився пухнастими істотами; це були голодні хаскі з якогось індіанського селища, десь близько сотні, які почули запах табору. Вони пролізли, поки билися Бак зі Шпіцем, а коли двоє чоловіків кинулися між ними з кийками, почали

огризатися й відбиватися. Запах їжі змусив їх збожеволіти. Перро помітив, як один із псів запхав голову до ящика з харчами. Його кийок важко ударив по худих ребрах і ящик перекинувся на землю. Два десятки зголоднілих звірюк одразу ж почали битися за хліб та бекон. Вони не звертали уваги на удари кийків. Гавкали та вили під їхнім градом, але все одно шалено билися, доки не зжерли все до останньої крихти.

Тим часом приголомшені іздові собаки вискочили з кубел лише для того, щоб зустріти атаку лютих непроханих гостей. Бак іще ніколи не бачив таких собак. Здавалося, що кістки ось-ось вилізуть у них з-під шкіри. Це були самі скелети, вбрані у брудні шкіри, з палаючими очима і заслиненими іклами. Але божевілья від голоду зробило їх страшними, непереборними. Їм неможливо було опиратися. Перша ж їхня атака відтіснила іздових собак до скелі. Бака оточили трое хаскі й за мить погризли йому голову і плечі. Шум стояв жакливий. Біллі як завжди скиглив. Дейв та Сол-лекс хоробро билися пліч-о-пліч, кроплячи сніг кров'ю, що текла з безлічі ран. Джо кусався, наче демон. Одного разу його зуби вчепились у передню лапу хаскі, з хрускотом розгризши кістку. Пайк, симулянт, стрибнув на скалічену тварину і зламав їй шию, зблиснувши зубами та зробивши ривок. Бак схопив за горло противника, який уже був у піні; зуби пробили яремну вену, і на собаку бризнула кров. Її теплий смак збудив у ньому ще більшу лютість. Він кинувся на іншого ворога й одночасно відчув, як чиїсь зуби вчепились у його власну горлянку. Це був Шпіц, який підступно напав збоку.

Очистивши свою частину табору, Перро та Франсуа кинулися рятувати іздових собак. Дика хвиля зголоднілих хаскі відступила, і Бак скинув зі себе противника. Але це тривало лише мить. Чоловіки змушені були бігти назад і рятувати харчі, за якими повернулися хаскі й атакували собак з упряжки. Біллі перелякався до смерті, прорвався крізь вороже кільце і втік кригою. Пайк і Даб узяти з нього приклад, а за ними й решта команди. Коли Бак приготувався стрибнути слідом, то краєчком ока побачив, що Шпіц мчить до нього з явним наміром збити з ніг. Упавши під ноги цій купі хаскі, Бак не мав би жодних шансів. Але він зібрав сили й відкинув Шпіца, а потім побіг за іншими замерзлим озером.

Трохи згодом дев'ятеро собак зібралися разом і почали шукати притулку в лісі. Хоча за ними ніхто не гнав, вони були у жалюгідному стані. Кожного поранили у чотирьох або п'яти місцях, а деякі пси мали і серйозні рани. Дабу погризли задню лапу; Доллі, останньому хаскі, який приєднався до команди у Дайі, сильно поранили горло; Джо втратив око; а у Біллі, добродушного пса, були погрижене вухо і рвана рана аж до ребер, через що він усю ніч вив та скиглив. На світанку вони втомлено пошкутильгали до табору і побачили, що мародери пішли, а чоловіки у поганому настрої. Половина їхнього запасу їжі зникла. Хаскі погризли мотузки до нарт і парусинові чохли. Загалом, жодна річ, хоч би трішки вона була істотною, не уникла їхніх зубів. Звірі з'їли пару мокасин Перро з лосячої шкіри, великі відрізки шкіряних посторонків і навіть два фути батога Франсуа. Він припинив похмуро споглядати цю руїну і зиркнув на зраних собак.

– Ах, друзяки, – сказав лагідно, – стільки укусів можуть зробити вас скаженими. Може, ви всі оскаженієте, чорт забирай! Що ти думаєш, га, Перро?

Кур'єр із сумнівом похитав головою. Між ним та Доусоном ще лежали чотириста миль шляху, і він не міг дозволити, щоб поміж собак почався сказ. Дві години лайки й напружених зусиль привели упряжку до тями, і зранена команда вирушила в дорогу, з муками долаючи найважчу частину шляху, що відділяла їх від місця призначення.

Тридцятимильна Річка[2 - Назва ділянки річки Юкон на території Канади від озера Лаберж до річки Теслін, що наприкінці XIX ст. була одним з районів «золотої лихоманки».] була відкритою. Її бурхлива вода опиралася морозові, тож лід тримався лише там, де вона утворювала вири й тихі місця. Щоб здолати ці тридцять жакливих миль, знадобилося шість днів виснажливої праці. То були жакливі милі, бо кожен їхній фут містив ризик для життя собаки та людини. Із десятків разів Перро проламував крижані містки, розвідуючи шлях, і його рятувала довга жердина, яку він тримав так, щоб вона щоразу падала по інший бік дірки, зробленої його тілом. Але різко похолодало, термометр показував п'ятдесят градусів нижче нуля, і щоразу після таких проломів Перро змушений був розпалювати вогонь та сушити одяг, щоб не замерзнути до смерті.

Ніщо його не лякало. Саме тому, що він нічого не боявся, Перро й настановили урядовим кур'єром. Він випробував усі можливі ризики, рішуче висовуючи зморщене личко на мороз і продовжуючи боротися від темного світанку до темряви. Обходив грізні береги по краю криги, що згиналась і тріщала під ногами і на якій вони не наважувалися зупинитись. Одного разу Дейв і Бак прорвалися, тягнучи за собою нарти, наполовину замерзли і ледь не втопилися, поки їх витягли. Щоб урятувати псів, треба було розпалити звичайне багаття. Собаки вкрилися твердим шаром криги, і двоє чоловіків змусили їх бігати навколо вогню, щоб ті відтанули – так близько, що тварин обпалило полум'я.

Іншого разу пройшов Шпіц, тягнучи за собою всю команду до Бака, який максимально напружився, тягнучи назад, пазурі його передніх лап стояли на слизькому обриві, а лід усюди тремтів і тріщав. Але за ним був Дейв, що так само напружився, тягнучи назад, а за санями – Франсуа, який штовхав, надриваючи жили.

Край криги попереду й позаду знову відірвався, і залишився тільки один шлях: угору на скелю. Перро дивом удалося туди вилізти, поки Франсуа вниз молився, щоб це диво сталося; усі ремні та мотузки до останньої частини збруї зв'язали у довгу мотузку й собак по черзі підняли на вершину. Франсуа піднявся останнім, після нарт і вантажу. Потім почався пошук місця для спуску, який зрештою було здійснено за допомогою мотузки, і ніч вони знову зустріли на річці, залишивши позаду чверть милі.

Коли дісталися Гуталінгви[10 - Гуталінгва... Ця річка відома також як Теслін.] та хорошого льоду, Бак виснажився. Решта собак були у подібному стані, але Перро штовхав їх уперед з ранку до ночі, щоб надолужити згаяний час. Першого дня вони проїхали тридцять п'ять миль до Біг-Салмона; наступного дня – ще тридцять п'ять до Літл-Салмона; третього дня – сорок миль, що привело їх до Файв-Фінгерс[11 - Файв-Фінгерс... Ці небезпечні пороги на верхньому Юконі становили велику загрозу для золотошукачів, які пливли річкою до Доусона. Їх утворювали п'ять гігантських скель, що, виступаючи з води, розділяли річку на шість менших каналів.].

Ступні Бака не були настільки щільними і твердими, як у хаскі. Упродовж багатьох поколінь, що народилися відтоді, як його останнього дикого предка приручив мешканець печери або річкового берега, вони розм'якшилися. Увесь день він кульгав від болю і коли одного разу розбили табір, упав, наче мертвий. Хоч яким був голодним, а не зміг підійти за порцією риби, котру Франсуа довелося принести йому. Щодоби після вечері погонич пів години розтирав Бакові ступні й пожертвував верхню частину своїх мокасин, щоб зробити чотири мокасини для собаки. Це було велике полегшення, й одного ранку Бак викликав усмішку навіть на зморшковатому обличчі Перро, коли Франсуа забув про мокасини і пес ліг на спину, зворушливо дригаючи чотирма лапами та відмовляючись іти без взуття. Згодом його лапи звикли до дороги і зношені мокасини викинули.

Одного ранку в Пеллі, коли їх запрягали, Доллі, яка ніколи себе не проявляла, раптом сказала. Вона сповістила про свій стан довгим, моторошним вовчим виттям, від якого у кожного собаки шерсть стала дибки, а потім стрибнула просто на Бака. Він ніколи не бачив скажених собак і не мав причин боятися сказу, але відчув страх і в паніці рвонув з місця. Стрімко помчав, а за ним, задихаючись і розкидаючи піну, бігла Доллі, відстаючи на стрибок; вона не могла наздогнати його, настільки сильним був його жах, а він не міг від неї відірватися, настільки Доллі оскаженіла. Бак пірнув у лісисті нутроші острова, добіг до найнижчого краю, перетнув заповнену крижинами протоку і забіг на сусідній острів, потім дістався ще одного, звернув назад до головної річки й у відчаї почав переправлятися через неї. І увесь цей час, не озираючись, чув, як вона гарчить, тримаючись на відстані лише одного стрибка. За чверть милі позаду від нього почувся крик Франсуа, і пес повернувся власними слідами, все ще на стрибок попереду, задихаючись та всім серцем вірячи, що Франсуа його врятує. Погонич тримав у руці сокиру, і коли Бак пробіг мимо нього, сокира розстрошила божевільну голову Доллі.

Бак, хитаючись, підійшов до саней, виснажений, засапаний, безпомічний. Шпіц зрозумів, що це його шанс. Він стрибнув на Бака, і зуби Шпіца двічі вчепились у ворога, який не опирався, порвавши плоть до кістки. Потім хльоснув батіг Франсуа, і Бак із задоволенням побачив, як Шпіца відшмагали більше, ніж будь-кого з упряжки.

– Диявол цей Шпіц, – зауважив Перро. – Одного клятого дня він таки вб'є Бака.

– У Бака два дияволи всередині, – заперечив Франсуа. – Я за ним дивлюся і впевнений у цьому. Послухай мене: одного чортового дня він збіситься так, що пережуче цього Шпіца і виплюне на сніг. Повір мені, я знаю.

Відтоді між цими псами почалася війна. Будучи лідером та визнаним господарем упряжки, Шпіц відчував, що дивний південний собака загрожує його владі. Бак був для нього дивним, бо з усіх собак з Півдня, яких Шпіц знав, жоден не поведився гідно у таборі та в дорозі. Усі вони були занадто зніжені й гинули від важкої праці, морозу та голоду. Бак виявився винятком. Він єдиний витримав і досягнув успіху, зрівнявшись із хаскі у силі, жорстокості й хитрості. Крім того, Бак був майстерним собакою, а те, що кийок чоловіка у червоному светрі вибив з нього усю сліпу відвагу та необережність, залишивши тільки бажання влади, зробило його небезпечним.

Він був, насамперед, хитрим і міг з первісною терплячістю чекати слушного моменту.

Між ними неминуче мала статися сутичка через владу. Бак хотів цього. Він прагнув цього тому, що то була його природа, тому, що його міцно тримала ця безіменна, незбагненна гордість, яка змушує собак важко працювати до останнього подиху, спокушає весело помирати у запряжці й розриває їхні серця, коли вони виходять із неї. Це був запал Дейва, стернового собаки, Сол-лекса, який тягнув з усіх сил; гордість, що охоплювала їх, коли вони вирушали в дорогу, перетворюючись із невдоволених та похмурих звірюк на вкрай напружених, енергійних й амбітних істот; гордість, що пришпорювала їх увесь день і залишала увечері, дозволяючи їм повертатися до похмурого неспокою та невдоволення. То була гордість, що підтримувала Шпіца і змушувала його бити іздових собак, які робили помилки й вислизали з посторонків або ховалися під час запрягання вранці. Цей самий запал змушував Шпіца боятися Бака як можливого лідера. І той самий запал відчував Бак.

Владу свого суперника він ставив під загрозу відкрито. Бак ставав між ним та собаками, які ухилялися від роботи та яких він мав карати. І робив це свідомо. Одної ночі трапився сильний снігопад, і вранці Пайк, симулянт, не з'явився. Він надійно сховався у кубельці під снігом. Франсуа кликав його і шукав, але марно. Шпіц не тямився від гніву. Він лютував по всьому табору, принохуючись і риючи землю в кожному можливому місці, гарчав так страшно, що Пайк почув його й затремтів у сховку.

Але коли його нарешті розкопали і Шпіц кинувся карати лінивця, Бак з такою самою люттю метнувся між ними. Це було вчинено настільки неочікувано та спритно, що Шпіц відлетів назад і не встояв на ногах. Пайк, який принижено тремтів, набрався мужності від цього відкритого бунту й кинувся на поваленого лідера. Бак, для якого чесна гра стала вже забутим правилом, так само кинувся на Шпіца. Але Франсуа, посміюючись і здійснюючи правосуддя під час інциденту, з усієї сили вперіщив Бака батогом. Це не змогло відволікти пса від поваленого суперника, і тоді у хід пішов товстий кінець батога. Напівоглушений ударом, Бак відлетів назад, і батіг ходив по ньому знову і знову, тимчасом, як Шпіц голосно знущався з Пайка.

У наступні дні, коли Доусон[12 - Доусон... Доусон, головний пункт відправки на золоті копальні на далекій півночі й заході, був розташований у місці, де річка Клондайк впадає в Юкон. Поселення виросло у дикій місцевості лише за кілька днів після того, як старателі знайшли золото у районі Клондайку. Доусон швидко перетворився на місто значної величини з розпланованими вулицями, водопостачанням та різноманітним бізнесом.] усе бли?жчав і бли?жчав, Бак продовжував втручатися між Шпіцем та порушниками; але робив це вміло, коли поруч не було Франсуа. Через прихований бунт Бака виникла і почала збільшуватися загальна непоко́ра. Дейв і Соллекс їй не піддалися, однак решта запряжки поводитися дедалі гірше. Все йшло абияк. Собаки постійно гризлися та сварилися. Нависала біда, і причиною її став Бак. Через нього Франсуа постійно був заклопотаний, бо весь час боявся смертельної сутички між цими двома псами, яка рано чи пізно мала статися; і не раз уночі звуки сварки й боротьби між іншими собаками витягували його з ліжка, бо він побоювався, що там замішані Бак та Шпіц.

Але така нагода не виникала, й одного похмурого дня вони в'їхали до Доусона, продовжуючи відчувати наближення великої бійки. Там було багато людей та безліч собак, і Бак побачив, що всі вони працюють. Те, що собаки мають працювати, здавалося заведеним порядком. Увесь час вони піднімалися та спускалися головною вулицею у довгих запряжках, а вночі звуки їхніх дзвіночків усе одно проносилися мимо. Вони перевозили будівельний ліс та дрова, різні вантажі для копалень і здійснювали усю ту роботу, що їм в долині Санта-Клара виконували коні. То тут, то там Бак зустрічав собак з Півдня, але переважно це була порода, яка походила від вовків і хаскі. Щодоби, о дев'ятій вечора, опівночі та о третій ночі вони починали свою пізню пісню, дивний та моторошний спів, до якого Бак із задоволенням приєднувався.

У час, коли над головою палав холодний вогонь полярного саява[13 - Полярне саяво... Коливна, світна сукупність електричних розрядів, що освітлює північне небо; полярне саяво має вигляд танцюючих плям та колон світла, які швидко змінюють форму і колір (зелений, червоний, жовтий, синій та фіолетовий).] або стрибали в морозному танці зірки, а земля лежала німа й замерзла під сніговим саваном, ця пісня хаскі була, мабуть, викликом життя, от тільки виконували її у мінорному ключі, з довгими завиваннями й напівсхлипуваннями, тож вона більше нагадувала скарги на життя і важкі муки існування. Це була стара пісня, стара, як сама порода - одна з перших пісень молодшого світу, співана тієї доби, що потребувала сумних пісень. Звучало горе незліченних поколінь, цей плач, що викликав такий дивний порух у душі Бака. Стогнути та схлипувати, він вихлюпував муки життя, наповненого старим болем його диких батьків, страх і таємницю холоду й темряви, які були для них страхом та загадкою. І те, що це мало його зворушити, було свідченням повноти, з якою він повернувся крізь віки вогню й даху над головою до первісних початків життя у ті дикі часи, коли народилося це виття.

За сім днів після в'їзду до Доусона вони спустилися крутим берегом повз казарми[14 - Казарми... Згадка про штаб-квартиру північно-західної кінної поліції. Коли люди кинулися у райони Клондайку та Юкону, канадський уряд організував на території Юкон п'ятдесят п'ять відділків кінної поліції, кожен з яких був укомплектований щонайменше трьома людьми. На додачу до цього кінні поліцейські мали гарнізони в Доусоні й Вайт-Горсі.] до Юконського шляху і поїхали в бік Дайї та Солт-Вотер. Перро віз депеші, можна сказати, ще терміновіші, ніж ті, що доставив; його теж тримав запал мандрівника, і він задумав здійснити цьогоріч рекордну поїздку. Йому сприяли кілька чинників. За тиждень відпочинку собаки відновили сили і тепер були в повному порядку. Дорогу, якою вони їхали, добре утоптали попередні мандрівники. Крім того, в двох або трьох місцях поліція створила продовольчі склади для собак та людей, і Перро мандрував порожнем.

Першого дня вони дісталися Сіксті-Майл, пройшовши шістдесят миль; а другого вже наблизилися до Пеллі. Але такий чудовий успіх вартував Франсуа чималих клопотів та нервів. Підступний бунт, що підняв Бак, зруйнував єдність запряжки. Собаки більше не мчали у запрягу як одне ціле. Бак заохотив бунтівників, і вони чинили різноманітні дрібні капості. Шпіц уже не був лідером, якого боялися. Колишній трепет зник, і всі кидали виклик його авторитетові. Пайк одного вечора поцупив у нього пів порції риби, проковтнувши здобич під захистом Бака. Іншого вечора Даб та Джо побили Шпіца, змусивши його відмовитися від покарання, на яке ті заслуговували.

Навіть добродушний Біллі став не таким добродушним і не скавучав так примирливо, як колись. Бак уже не проходив мимо Шпіца без гарчання й загрозливо наїжаченої шерсті. Його поведінка була фактично хуліганською, і він хвалькувато розгулював перед самісіньким Шпіцевим носом.

Спад дисципліни вплинув і на стосунки між собаками. Вони частіше сварилися та гризлися між собою, вили так, що табір інколи перетворювався на божевільню. Лише Дейв і Сол-лекс залишилися незворушними, хоча нескінченні сварки змушували їх дратуватися. Франсуа вигукував дивну варварську лайку, марно лютуючи, тупав ногами по снігу і рвав на собі волосся. Його батіг постійно гуляв собачими спинами, але користі від того було небагато. Щойно Франсуа повертався до них спиною, усе починалося знову. Він підтримував Шпіца батогом у той час, як Бак підтримував решту запряжки. Франсуа знав, що за усією цією проблемою стоїть Бак, і Бак це знав; але Бак був занадто розумним, щоб його спіймали на гарячому. Він чесно працював у запрягу, бо ця важка праця давала йому задоволення; і все ж іще більше задоволення пес отримував від того, що хитро прискорював боротьбу серед своїх напарників і заплутував сліди.

Одного разу після вечері, у гирлі Техіни, Даб натрапив на зайця-снігоступа, але не встиг його спіймати. За секунду уся запряжка побігла свіжими слідами. За сто ярдів від них був табір Північно-Західної поліції, з п'ятдесятьма собаками, усі хаскі, які приєдналися до погоні. Заєць побіг річкою вниз, звернув у маленький струмок, замерзла крига якого витримала його. Він легко біг сніговою поверхнею, тимчасом, як собаки прокладали собі шлях з великими зусиллями. Бак вів зграю із шістдесяти собак, долаючи поворот за поворотом, але не міг наздогнати здобич. Він мчав, завиваючи від задоволення, його розкішне тіло миготіло в тьмяному й білому місячному світлі. І так само, стрибками, ніби якийсь блідий морозний привид, попереду миготів снігоступ.

Уся хвиля давніх інстинктів, що у певні періоди виганяє людей зі шумних міст на ліси та рівнини вбивати живих істот спеціально виготовленими свинцевими кульками, жага крові, радість від убивства – все це зараз оволоділо Баком, тільки було йому набагато ближчим. Він біг на чолі зграї, гнав дичину, живе м'ясо, щоб убити його власними зубами і вмити писок у теплій крові.

Є екстаз, що позначає вершину життя, вище за яку воно не може піднятися. І таким парадоксальним є життя, що цей екстаз настає тоді, коли істота почувається найбільш живою, і заповонює у вигляді повного забуття про те, що ти живий. Цей екстаз, це забуття життя приходить до митця, оточуючи його вогняною стіною натхнення; приходить до солдата, який божеволіє від війни на полі бою й відмовляється йти на постій; цей самий екстаз спізнав і Бак, який вів зграю та, виючи по-вовчому, мчав за іжею, що була ще жива й утікала від нього у місячному світлі. Він вихлюпнув потаємне своєї природи, частини ества, що були глибшими за нього і брали витoki в утробі Часу. Ним керувала справжня пульсація життя, припливна хвиля буття, кожен його м'яз, суглоб, сухожилля відчували ідеальну радість від усього того, що було не смертю, а полум'ямим і шаленим самовираженням у русі, захопленим летом під зірками й над поверхнею нерухомої мертвої матерії.

Але Шпіц, завжди холоднокровний та розважливий навіть у найкращому настрої, залишив зграю і побіг напереріз вузькому перешийкові, де струмок робив довгий поворот. Бак не знав про це і, коли обігнув поворот, то морозний привид зайця ще миготів перед ним. Та раптом на стежку перед зайцем вискочив інший, ще більший привид. Це був Шпіц. Заець не зміг повернути, і коли білі зуби зламали йому шию у повітрі, заверещав голосно, наче поранена людина. Зачувши цей звук, крик Життя, що впало з вершини у лапи Смерті, уся зграя, котра бігла за Баком, злилася у пекельному хорі захоплення.

Бак не скавчав. Він не стримував себе, але вривався у Шпіца, плече в плече, так сильно, що не вціпив у горлянку. Вони качалися й качалися у рихлому снігові. Шпіц піднявся так, наче його й не повалили, порізавши Бакові плече і стрибнувши. Двічі його зуби зімкнулися разом, наче сталеві лещата капкана, коли з вищиром і гарчанням він позадкував, шукаючи кращу точку опори для стрибка.

Бак зрозумів це блискавично. Час настав. Час смерті. Коли вони з гарчанням заколювали довкруг один одного, притиснувши вуха і вишукуючи перевагу, обстановка здалася Бакові знайомою. Він ніби згадав усе це: засніжений ліс, землю, місячне світло та хвилювання від бою. Над білизою і тишею навис моторошний спокій. Не дув навіть найслабший вітерець – нічого не рухалося, не тремтів жоден листочок, було видно, як пара від видихів собак повільно піднімається і зависає у морозному повітрі. Усі швидко розправились із зайцем-снігоступом, ці собаки були погано прирученими вовками; і тепер вичікувально зібралися колом. Вони теж мовчали, лише блискали очима, а від їхнього дихання повільно піднімалася пара. Для Бака в такій сцені зі старих часів не було нічого нового або незнайомого. Здавалося, це звичне відбувалося з ним завжди.

Шпіц був досвідченим бійцем. Від Шпіцбергена в усій Арктиці, Канаді й тундрі він зберігав самовладання з усіма видами собак та здобував над ними владу. Його лють була запеклою, але сліпою – ніколи. Охоплений бажанням розірвати та знищити, Шпіц ніколи не забував, що і ворогом рухає те саме бажання. Він ніколи не кидався на противника, не будучи готовим зустріти його натиск; ніколи не атакував, не забезпечивши оборону.

Бак марно намагався вцепитися зубами у шию цього великого білого пса. Де б не цілили його ікла у м'яку плоть, їх зустрічали ікла Шпіца. Ікло стикалося з іклом, губи були порізані та кровили, але Бак не міг прорвати захист противника. Тоді він запалився й закрутив Шпіца у вирі перегонів. Знову і знову пробував уп'ястися в його білосніжну горлянку, де життя вирувало біля самої поверхні, але щоразу Шпіц ранив його і втікав. Тоді Бак став удавати, ніби кидається до горлянки, а потім, відводячи голову вбік, штовхати Шпіца плечем, наче тараном, щоб повалити. Але натомість Бакове плече щоразу виявлялося порізаним, тим часом Шпіц легко відстрибував убік.

Шпіц залишався неушкодженим, а Бак стікав кров'ю і важко дихав. Боротьба ставала дедалі відчайдушнішою. І увесь цей час мовчазне та вовче коло собак чекало, готуючись прикінчити того, хто впаде. Бак задихався більше й більше, і Шпіц почав бігати, змушуючи того спотикатися та шукати опори. Одного разу Бак перекинувся і все коло із шістдесяти собак підскочило; але він відновив сили, майже у повітрі, й коло знову присіло, щоб чекати.

Однак Бак володів якістю, що підсилювала його, – уявою. Він боровся, керуючись інстинктом, але міг задіяти й розум. Тож побіг, ніби намагаючись вдатися до старого трюку з плечем, але останньої миті пригнувся аж до снігу. Його зуби вп'ялися у передню ліву лапу Шпіца. Почувся хрускіт кісток, і білий собака стояв перед ним уже на трьох лапах. Тричі Бак знову спробував збити його, а потім повторив трюк і зламав праву передню лапу. Попри біль та безпомічність, Шпіц із усіх сил намагався втриматися. Він уздрів мовчазне коло, блиск очей, висолоплені язика та сріблясту пару, що піднімалася над собаками; він уже бачив у минулому, як такі кола зникалися над переможеними суперниками. Та цього разу переможеним виявився він.

Надії на порятунок не було. Бак не мав жалю. Милосердя він приберіг для лагідніших країв. Бак маневрував, готуючись до останньої атаки. Коло звузилося настільки, що з флангів він відчував дихання хаскі. Бачив, як вони влаштувалися за спиною у Шпіца та з боків, приготувавшись до стрибка і зосередивши на ньому погляди. Здавалося, настала пауза. Жодна тварина не рухалася з місця, ніби перетворившись на камінь. Лише Шпіц тремтів і, здибавши шерсть, хитався з боку на бік із загрозливим гарчанням, ніби для того, щоб відлякати майбутню смерть. Потім Бак стрибнув і нарешті штовхнув його плечем. Темне коло стало точкою на залитому місячним сяйвом снігу, коли Шпіц зник із поля зору. Бак стояв і дивився навкруги, успішний переможець, первісний звір, який убив свою жертву і переконався, що це добре.

IV

Хто домігся лідерства

– Га? Що я казав? Правда ж, що в цьому Бакові сидять два дияволи.

Такими були слова Франсуа наступного ранку, коли він виявив, що Шпіц пропав, а Бак увесь у ранах. Він підтягнув його до вогню і роздивився їх при світлі.

– А Шпіц бився, мов чорт, – сказав Перро, оглядаючи розриви та порізи.

– А Бак – як два чорти, – відповів Франсуа. – Тепер ми швидко доїдемо. Нема Шпіца – нема проблем, це точно.

Поки Перро пакував табірне спорядження і вантажив його на сани, погонич узявся запрягати собак. Бак підтюпцем підбіг до місця, котре раніше займав Шпіц; але Франсуа, ніби не помічаючи Бака, поставив на заповітне місце Сол-лекса. На його думку, для ведення запряжки він був найкращим собакою з тих, які лишилися. Бак розлючено стрибнув на Сол-лекса, відіпхнув його і став на це місце.

– Овва! – закричав Франсуа, захоплено ляснувши по стегнах. – Ти глянь на цього Бака. Убив Шпіца і хоче виконувати його роботу... Геть звідси, курча! – крикнув, але Бак не зрушив з місця.

Він схопив Бака за наїжачений загривок та, хоча пес загрозливо гарчав, відтягнув його вбік і замінив на Сол-лекса. Старому псові це не сподобалося, й він недвозначно показав, що боїться Бака. Франсуа залишався непохитним, але коли відвернувся, то Бак знову замінив Сол-лекса, який був зовсім не проти відійти.

Франсуа розсердився.

– Зараз я тебе виправлю, Богом клянуся! – крикнув, повернувшись із важким кийком у руці.

Бак згадав чоловіка у червоному светрі й повільно відступив; коли Сол-лекса знову поставили вперед, уже не намагався кинутися на нього. Відійшовши подалі від кийка, Бак колував і гарчав зі злобою та люттю; кружляючи, спостерігав, чи не кине Франсуа кийком, бо став мудрим щодо кийків.

Погонич узявся за роботу, а коли був готовий, то покликав Бака, щоб поставити його на старе місце перед Дейвом. Бак відступив на два-три кроки. Франсуа підійшов до нього, але пес знову відступив. Трохи згодом погонич облишив кийок, вважаючи, що Бак боїться побиття. Але пес демонстрував відкрити непохиту. Він хотів не втекти від кийка, а отримати місце лідера. Воно належало йому по праву. Бак заслужив його і не бажав задовольнитися меншим.

Потім активно втрутився Перро. Вони ганялися за псом мало не годину. Кидали в нього кийки. Він ухилявся. Обое проклинали і собаку, і його батьків, і усе його потомство до останнього коліна, кожну шерстинку на тілі та краплю крові у венах; а він відповідав їм гарчанням і тримався подалі. Бак не намагався утекти, а бігав навколо табору, чітко даючи зрозуміти, що коли з його бажанням погодяться, він повернеться і буде поводитися добре.

Франсуа сів та почухав потилицю. Перро глянув на годинник і лайнувся. Час летів, вони вже годину мали бути в дорозі. Франсуа знову почухав потилицю. Похитавши головою, він сором'язливо усміхнувся кур'єрові, який знизав плечима, натякаючи, що їх перемогли. Тоді Франсуа підійшов туди, де стояв Сол-лекс, і покликав Бака. Той засміявся, як сміються собаки, однак залишився на віддалі. Франсуа розв'язав посторонки Сол-лекса і поставив його на старе місце. Собаки вишикувались у запряжці, готові вирушити в дорогу. Для Бака не було іншого місця, крім як спереду. Франсуа ще раз покликав його, але пес засміявся і не рушив з місця.

– Кинь кийок, – наказав Перро.

Франсуа погодився, і тоді Бак підбіг підтюпцем, тріумфально гавкаючи, й повернув на місце лідера запряжки. Його посторонки закріпили, обое чоловіків всілися на сани, і запряжка помчала до річкової стежки.

Погонич уже високо оцінив Бака, сказавши, що в ньому двое дияволів, але тепер, коли день тільки-но почався, виявив, що насправді недооцінював собаку. Одним махом Бак перейняв обов'язки ватажка; там, де треба було

поводитися розсудливо, швидко думати та швидко діяти, він показував себе навіть кращим за Шпіца, якому Франсуа ніколи не бачив рівних.

Але найкраще Бак зумів підкорити своїх чотирилапих друзів і змусити їх виконувати його вимоги. Дейв та Сол-лекс не заперечували щодо зміни ватажка. То була не їхня справа. Їхньою справою було потужно й важко трудитися в запряжці. Якщо їм не заважали, обом було байдуже, що відбувається. Ними міг керувати навіть добродушний Біллі, аби тільки був порядок. Але решта команди за останні дні правління Шпіца стала недисциплінованою і тому дуже здивувалася, коли Бак почав упорядковувати їхню поведінку.

Пайк, який тягнувся позаду Бака й ніколи не брав і на унцію більше потрібної ваги, вмить отримав своє за байдкування; і ще не встиг закінчитися перший день, як він тягнув більше, ніж будь-коли раніше. Першої ночі в таборі Джо, похмурий пес, дістав суворе покарання – цього Шпіцеві ніколи не вдавалося зробити. Бак просто навалився на Джо усією вагою і мучив, доки той не перестав кусатися і не почав скиглити, просячи пощади.

Загальний настрій команди одразу ж піднявся. Вона відновила свою колишню згуртованість, і собаки знову мчали у посторонках як один. Біля порогів Рінк-Репідс до команди додали двох чистопородних хаскі, Тіка та Куну; швидкість, з якою приборкав їх Бак, захопила Франсуа. Він вигукнув:

– Ніколи ще не бачив такого собаку, як цей Бак! Ні, ніколи! Їй-богу, він тисячі доларів вартий! Га? Що скажеш, Перро?

Той кивнув. Бак побив рекорд, і запряжка день за днем долала відстань.

Дорога була чудовою, добре втоптана і тверда, більше не падав сніг, з яким би довелося боротися. Погода стояла не дуже холодна. Температура знизилася до п'ятдесяти градусів і залишалася на цьому рівні протягом усієї поїздки. Чоловіки керували запряжкою по черзі, а собак тримали у постійному русі, але з нечастими зупинками.

Тридцятимильна Річка була порівняно добре вкрита кригою, тож упродовж одного дня вони здолали зворотний шлях, який раніше зайняв у них десять днів. За день зробили шістдесятимильний кидок від підніжжя озера Ле-Барж до порогів Вайт-Горс-Репідс. Через Марш, Тегіш та Беннетт (сімдесят миль озер) пролетіли так швидко, що той, чия черга була їхати, а не поганяти, ковзав за санями на буксирі, прив'язавши мотузку. І останньої ночі другого тижня вони здолали Білий Перевал та спустилися до вогнів Скагвея[15 – Скагвей... Бак і поштові сани поверталися на південь Скагвейською дорогою. Містечко Скагвей (тепер називається Скегвей) забезпечувало кращий доступ для суден і невдовзі замінило Дайю, ставши головним пунктом відправки для золотошукачів.] й кораблів, що виднілися внизу.

Це був рекордний рейс. Упродовж двох тижнів вони щодня долали в середньому сорок миль. Три дні Перро і Франсуа гордо походили головною вулицею Скагвея. Їх завалявали пропозиціями випити, тимчасом, як запряжка постійно перебувала в центрі уваги натовпу, що складався з піжонів та гонщиків на собаках. Потім трьох або чотирьох західних головорізів, які прагнули пограбувати містечко, прошили кулями, наче рукавички, і публіка

зацікавилась іншими кумирами. Далі надійшли офіційні накази. Франсуа покликав Бака, обійняв і заплакав над ним. То був останній раз, коли пес бачив Франсуа та Перро. Як й інші люди, вони залишили у житті Бака хороші спогади.

Ним та його друзями став керувати якийсь метис-шотландець, і разом з дюжиною інших запряжок Бак вирушив назад, у важку подорож до того ж таки Доусона. Тепер уже не було легкої їзди та рекордного часу, лише щоденна важка праця з тяжким вантажем позаду; бо це була поштова запряжка, що везла звістки від світу до людей, які шукали золото у тіні Полюса.

Баку це не подобалося, але він добре витримував таку роботу, надихався нею, беручи приклад з Дейва та Сол-лекса, і бачив, що його товариші, незалежно від запалу, роблять свій внесок у справу. Це було одноманітне життя, що текло з машинною регулярністю. Кожен день нагадував інший. Щоранку певної години виходили кухарі, подорожні розпалювали вогнища, з'їдали сніданок. Опісля, поки одні розбирали табір, інші запрягали собак, і вони вирушали в дорогу. Зупинялися тільки за годину до настання темряви, що давала про себе знати заходом сонця. Увечері розбивали табір. Одні ставили намети, інші рубали дрова та соснові гілки для ліжок, ще інші носили кухарям воду або лід. Годували і собак. Для них це був єдиний цікавий утинок часу за весь день, хоч і згодом, після того, як вони з'їдали рибу, було добре з годинку повештатися без діла, разом з іншими собаками, яких було більше ста. Серед них були запеклі вояки, але три переможні бійки з найлютішими вивели Бака на вершину, тому коли він наїжачив шерсть і вишкірився, вони забралися з його дороги.

Мабуть, найбільше Бак полюбляв лежати біля вогню, підібгавши під себе задні лапи, а передні простягнувши до багаття, та, піднявши голову і сонно кліпаючи, дивитися на полум'я. Іноді згадував про великий дім судді Міллера у сонячній долині Санта-Клара й цементний басейн, Ізабель, мексиканського безшерстого собаку, і Тутса, японського мопса; але ще частіше він згадував чоловіка у червоному светрі, смерть Керлі, велику бійку зі Шпіцем та смаколики, які з'їв або хотів би з'їсти. Бак не тужив за домом. Сонячний край був дуже туманним і далеким, тож такі спомини не мали над ним влади. Набагато сильнішими були спогади про його спадковість, що давала те, чого він ніколи раніше не бачив; інстинкти (які були споминами його предків, що стали звичками), котрі пізніше зникли, а потім прискорились і ожили в ньому.

Іноді, коли він лягав там і, сонно кліпаючи, дивився на полум'я, здавалося, що це полум'я від іншого вогнища, а перед ним не кухар-метис, а зовсім інший чоловік. Цей інший чоловік мав коротші ноги та довші руки, м'язи його були тягучими й вузлуватими, а не круглими та розбухлими. Волосся мав довге і заплутане, а череп скошений від очей до тім'я. Видавав дивні звуки і, здавалося, дуже боявся темряви, в яку постійно вдивлявся, стискаючи в руці, що звисала посередині між коліном та ступнею, палицю з важкою каменюкою на кінці. Він був майже голий, зі спини трохи звисала обірвана та попалена вогнем шкура, але тіло заросло волоссям. У деяких місцях, на грудях, плечах і на зовнішньому боці передпліч та стегон, воно заплутувалося, перетворюючись майже на товсте хутро. Він стояв не прямо, а нахиливши тулуб та зігнувши ноги в колінах. У його тілі були своєрідна пружність або еластичність, майже котяча, й різка настороженість, як у людини, котра жила в постійному страху перед видимим та невидимим.

Іншим разом цей волохатий чоловік сидів навпочіпки біля вогнища і спав, поклавши голову між ніг. У таких випадках його лікті лежали на колінах, а долоні стискалися над головою, ніби проливаючи дощ з волохатих рук. А за вогнем, в оточенні темряви, Бак бачив багато вугликів, парами, завжди парами, котрі, як він розумів, були очами великих хижаків. Він чув, як їхні тіла з хрускотом продиралися через підлісок та шум, який вони створювали вночі. Дрімаючи на березі Юкона та лінивими очима поглядаючи на вогонь, Бак відчував, як від цих звуків і картин з іншого світу в нього здиблюється шерсть від спини до самої шиї, аж доки не починав приглушено скавучати або тихо гарчати, а кухар-метис кричав: «Гей ти, Баку, ану прокидайся!». Після того цей інший світ зникав, і перед очима в нього виникав реальний, пес підводився, позіхав та потягувався, ніби спав.

Це була важка подорож з поштою за спиною, і тяжка праця виснажувала їх. Діставшись Доусона, собаки схудли й почувалися погано, тому мали б відпочити днів десять чи хоча б тиждень. Але через два дні їх знову погнали берегом Юкона від казарм, із вантажем листів для зовнішнього світу. Собаки були змучені, погоничі бурчали, а на додачу до всього злого щодня падав сніг. Це означало грузьку дорогу, більше навантаження на кур'єрів і важчу їзду для собак; однак погоничі усе-таки виконували свої обов'язки і старанно дбали про собак.

Щовечора вони навідувалися передусім до собак. Ті іли раніше за погоничів, і ніхто не шукав ковдру, не оглянувши лапи своїх чотирилапих. Та сили собак усе одно танули. Від початку зими вони проїхали тисячу вісімсот миль, тягнучи сани на виснажливу відстань; а тисяча вісімсот миль дадуться взнаки і найсильнішому. Бак витримав це, підштовхуючи своїх товаришів до роботи і зберігаючи дисципліну, хоча теж дуже змучився. Біллі щонаочі плакав та скиглив уві сні. Джо був похмурішим, аніж завжди, а Сол-лекс не підпускав до себе з ніякого боку – хоч сліпого, хоч зрячого.

Але найбільше страждав Дейв. Щось із ним було не так. Він ставав похмурішим та дратівливішим, а одного разу, коли розбили табір, зробив собі кубло там, де його нагодував погонич. Вилізши із запряжки, Дейв не піднімався на ноги, аж доки вранці не наставав час запрягання. Іноді, вже у посторонках, смикаючись од раптової зупинки саней або від напруги при старті, Дейв кричав од болю. Погонич оглядав його, але не міг нічого знайти. Цей випадок зацікавив усіх інших візників. Вони обговорювали його за іжею і курячи останні люльки перед сном, а одного вечора провели нараду. Пса витягнули з кубла до вогнища й там тиснули та штрикали багато разів, аж доки він не починав кричати. Щось усередині нього було не так, але вони не виявили ні зламаних кісток, ані причини хвороби.

Коли дісталися Кассіарської мілини[16 – Кассіарська мілина... Згадка про місце між з'єднанням тридцятимильної ділянки річки Юкон і річок Гуталінгва (Теслін) та Біг-Салмон.], собака так заслаб, що падав у запряжці. Шотландець-метис оголосив зупинку і витягнув Дейва із запряжки, поставивши на його місце наступного собаку, Сол-лекса. Таким чином хотів дати відпочинок Дейву, дозволивши йому вільно бігти за санями. Але, незважаючи на хворобу, Дейв опирався, бурчав і гарчав, поки розв'язували посторонки, а коли побачив Сол-лекса на місці, яке займав так довго, гірко завив. Будучи смертельно хворим, він усе одно відчував запал подорожі й не міг стерпіти те, що його роботу виконуватиме інший собака.

Коли сани рушили, то, спотикаючись у м'якому снігу на узбіччі, Дейв почав нападати на Сол-лекса, намагаючись скинути його в сніг і стрибнути у запряжку між ним та санями, й увесь цей час скавучав, гавкав та вив від горя і болю. Метис спробував відігнати його батою, але пес не звертав уваги на болючі удари, а чоловікові було шкода бити сильніше. Дейв відмовлявся тихо бігти за санями, де був легкий шлях, а продовжував борсатися у снігу на узбіччі, де бігти важче, аж доки зовсім не виснажився. Відтак упав і лежав на місці, зажу рено виючи, поки довга валка саней мчала мимо.

Зібравши рештки сил, він зумів іти, доки валка не зробила ще одну зупинку, на якій пес, спотикаючись, підійшов до власної запряжки і став поруч із Сол-лексом. Його погонич ненадовго затримався, щоб прикурити в чоловіка позаду. Потім повернувся і дав собакам команду рухатися. Вони вийшли на дорогу, демонструючи надто легкі зусилля і трохи повертаючи голови, та здивовано зупинилися. Погонич теж здивувався; нарти не рухалися. Він покликав товаришів, щоб ті побачили це видовище. Дейв перегриз обидві посторонки Сол-лекса і став просто попереду нарт на своєму місці.

Поглядом він благав, щоб його там і залишили. Погонич був спантеличений. Його товариші заговорили про те, як у пса може розірватися серце, коли йому не дають займатися своєю справою, згадували випадки, коли собаки, застарі для важкої праці або поранені, помирили через те, що їх не допускали до запряжки. Та ще й вони вважали, що раз Дейв усе одно має померти, то нехай помре у запряжці, задоволений та з легким серцем, і це буде милосердям. Тож його знову запрягли, і він з гордістю потягнув сани, хоча й не раз мимоволі кричав од внутрішнього болю. Кілька разів пес падав, і його тягнули інші, а потім нарти наїхали на нього, і після того він кульгав на одну із задніх лап.

Але йому вдалося втриматися, доки не розбили табір, а тоді погонич підготував для нього місце біля вогнища. Вранці Дейв був настільки слабким, що вже не міг іти. Під час запрягання він спробував підповзти до погонича. Конвульсивними зусиллями зіп'явся на ноги, спіткнувся і впав. Опісля повільно поповз уперед, туди, де на його товаришів надягали збрую. Спираючись на передні лапи, він ривками підтягував тіло, проповзаючи по кілька дюймів. Сили Дейва танули, і коли товариші побачили його востаннє, він лежав на снігу, важко дихаючи й тужачи за ними. Але вони чули його жалібне виття, доки не зникли з виду за смугою лісу біля ріки.

Там валка зупинилася. Шотландець-метис повільно пішов власними слідами до табору, який вони залишили. Люди перестали розмовляти. Пролунав револьверний постріл. Чоловік швидко повернувся. Заляскали батюги, весело задзеленчали дзвіночки, сани помчали вперед; але і Бак, і всі собаки зрозуміли, що сталося за смугою прибережних дерев.

Через тридцять днів після від'їзду з Доусона поштова валка зі «Солт-Вотер мейл» із Баком і товаришами попереду прибула до Скагвея. Вони були у жалюгідному стані, виснажені та втомлені. Бакові сто сорок фунтів зменшилися до ста п'ятнадцяти. Решта його друзів, хоча й були легшими, втратили більше ваги, ніж він. Пайк, симулянт, який раніше успішно вдавав, ніби пошкодив лапу, тепер кульгав по-справжньому. Сол-лекс теж кульгав, а Даб мучився через вивихнуту лопатку.

Усі вони дуже стерли лапи. У них не залишилось і краплі жвавості. Собаки важко пересувалися, здригаючись усім тілом та подвоюючи накопичену за день втому. Для них не мало значення нічого, крім смертельної втоми. Це була не та втома, що настає від недовгих і надмірних зусиль, а очуняти від неї можна за кілька годин; ця смертельна втома настає від повільної та тривалої втрати сил упродовж місяців тяжкої праці. У них не залишилося сил для одужання. Вони використали всі свої запаси, до останньої краплі. Кожен м'яз, кожне волокно та клітина відчували втому, смертельну втому. І мали на це причину. Менш як за п'ять місяців собаки пройшли дві з половиною тисячі миль, а останні тисячу вісімсот мали тільки п'ять днів відпочинку. Коли прибули до Скагвея, то ледве не падали. З великими зусиллями натягували посторонки, а на ухилах просто намагалися йти так, щоб не потрапити під сани.

– Вперед, хворі лапи, – підбадьорював їх погонич, коли вони, хитаючись, ішли головною вулицею Скагвея. – Це вже востаннє. Потім у нас буде довгий відпочинок. Га? Точно. Чудовий довгий відпочинок.

Погоничі впевнено очікували довгої зупинки. Вони здолали тисячу двісті миль, лише два дні відпочивали і з погляду розуму й загальної справедливості заслужили на паузу, щоб побайдикувати. Однак чоловіків, які помчали на Клондайк, було дуже багато, а коханих, дружин та родичів, які залишилися і не поїхали, – стільки, що пошту перевантажили гори листів; а були ще й офіційні розпорядження. Свіжі партії собак з Гудзо нової затоки мали зайняти місця тих, від кого у дорозі вже не було жодної користі. Цих непотрібних собак треба було позбутися, а оскільки вони небагато важили порівняно з доларами, їх мали продати.

Минуло три дні, протягом яких Бак і його товариші зрозуміли, наскільки вони втомлені та слабкі. Потім, на ранок четвертого дня, прийшли двоє чоловіків зі Штатів і купили за безцінь їх усіх разом із упряжжю. Ці люди називали один одного Гел і Чарльз. Чарльз був чоловіком середнього віку, блідим, з водянистими очима і хвацько закрученими вусами, що відкривали безсило обвислу губу. Гел – молодик років дев'ятнадцяти або двадцяти, з великим револьвером «кольт» та мисливським ножом, прикріпленим до ремня, напханого набоями. Цей пояс був найпомітнішою його річчю. Він рекламував незрілість Гела – незрілість справжню і невимовну. Обидва чоловіки були явно не на своєму місці, й чому вони вирушили за пригодами на Північ, залишалося таємницею поза людським розумінням.

Бак почув, як вони торгуються, побачив, як чоловік передав гроші урядовому агентові, та зрозумів, що шотландець-метис і погоничі поштового потяга йдуть із його життя услід за Перро, Франсуа й іншими, які пішли раніше. Коли Бак разом із друзями прибув до табору нових власників, то побачив, що там панують безлад і бруд, намет наполовину натягнутий, а посуд немитий;

також він уздрів жінку. Чоловіки звали її Мерседес. Вона була дружиною Чарльза та сестрою Гела – мила сімейна вечірка.

Бак боязко спостерігав за ними, коли вони взялися розбирати намет і завантажувати нарти. Усі трое витрачали багато зусиль, але не мали жодної практичності. Тент скрутили у незграбний згорток, утричі більший, ніж мав бути. Бляшаний посуд запакували немитим. Мерседес постійно метушилася перед чоловіками і раз у раз пхалася з протестами та порадами. Коли вони поклали мішок з одягом у передню частину нарт, сказала, що його слід перемістити назад; а коли перенесли його назад і накрили парю інших тюків, Мерседес виявила забуті речі, які конче треба було покласти на місце цього самого мішка, і довелося знову розвантажувати.

Із сусіднього намету вийшли трое чоловіків і спостерігали за ними, посміхаючись та підморгуючи один одному.

– Чималенький у вас вантаж, – сказав один з них, – не мені вам казати, але на вашому місці я б не віз із собою той намет.

– Нечувано! – вигукнула Мерседес, перелякано і граційно піднявши руки. – Та як зможу обійтися без намету?

– Тепер весна, і холоднішої погоди не буде, – відповів чоловік.

Вона заперечливо рішуче похитала головою, і Чарльз та Гел поклали останній непотріб на вершину величезної гори багажу.

– Думаєте, вони пойдуть? – запитав один із чоловіків.

– Чому б і ні? – різкувато відповів Чарльз.

– О, все гаразд, – поспішив заспокоїливо сказати чоловік. – Це просто цікавість, от і все. Здається, нагорі трохи забагато ваги.

Чарльз відвернувся і став затягувати реміні, як тільки міг, тобто зовсім погано.

– І, звичайно, собаки зможуть увесь день мчати з отакою штуковиною, – заявив другий чоловік.

– Безумовно, – сказав із крижаною ввічливістю Гел, тримаючи в одній руці жердину, а іншою розмахуючи батоном. – Уперед! – крикнув. – Уперед!

Собаки рвонулися, натягнувши шлей, на кілька секунд напружились, а потім розслабилися. Вони не могли зрушити нарти з місця.

– Ліниві звірюки, я їм покажу! – закричав Гел, готуючись уперішити батоном.

Але втрутилася Мерседес.

– О, Геле, ти не можеш, – крикнула вона, висмикнувши у нього батіг. – Бідолашні! Тепер ти повинен пообіцяти, що не будеш із ними жорстоким решту поїздки, або я й кроку не зроблю.

– Багато ти знаєш про собак, – насмішкувато відповів їй брат. – Відчепися від мене. Кажу тобі, собаки ліниві, а щоб чогось добитися, треба добряче попрацювати батогом. Так вони звикли. Запитай будь-кого. Он когось із тих чоловіків запитай.

Мерседес благально глянула на них, на її гарненькому личку була написана невимовна огида від вигляду болю.

– Якщо хочете знати, то собаки ослабли далі нікуди, – прозвучала відповідь одного з чоловіків. – Виснажилися вони, ось у чому справа. Відпочити їм треба.

– До біса відпочинок! – вилетіло з-поміж безвусих губ Гела, а Мерседес вимовила «О!», відчувши біль та горе від його лайки.

Але вона була відданою своїй родині й одразу ж узялася захищати брата.

– Не зважай на того чоловіка, – демонстративно сказала Мерседес. – Ти керуєш собаками, тож роби з ними те, що вважаєш кращим.

Батіг Гела знову пройшовся по собаках. Вони рвонулися, натягнувши шлей, вперлися лапами у втоптаний сніг, пригнулися і напружили всі сили. Але нарти не рухалися, ніби були на якорі. Після двох спроб пси завмерли на місці, відсапуючись. Знову люто засвистів батіг і втрутилася Мерседес. Вона впала на коліна перед Баком, зі сльозами на очах, і обхопила його шию руками.

– Відосі мої дорогі, – бідкалася, – ну чому ж ви не тягнете сильніше? Тоді вас і не битимуть.

Бак не любив їй, але почувався занадто паршиво, щоб їй опиратися, тож сприйняв пестощі як частину жалюгідної щоденної роботи.

Один зі спостерігачів, який стояв, зціпивши зуби, щоб не сказати щось гаряче, тепер не стерпів:

– Не те, щоб я сильно переймався тим, що з вами станеться, але заради собак просто хочу вам сказати, що ви неабияк допомогли б їм, вирвавши сани з льоду. Полоззя швидко примерзає. Натисніть усім тілом на жердину, посмикайте вправо-вліво і вирвіть їх.

Було зроблено третю спробу, і цього разу Гел, дотримуючись поради, вирвав примерзлі до снігу полози. Перевантажені та неповороткі сани посунулися вперед, Бак та його товариші старалися з усіх сил під дощем ударів. Через сто ярдів дісталися повороту і крутого спуску на головну вулицю. Щоб змусити перевантажені сани рухатися прямо, потрібна була досвідчена людина, однак Гел до таких не належав. На повороті сани перекинулися і половина вантажу висипалася на дорогу через слабкі ремені. Собаки не зупинялися. Тепер уже легкі сани летіли за ними, підстрибуючи на боці. Чотирилапі були злі через погане ставлення та непомірно великий вантаж. Бак лютував. Він кинувся бігти, а за ним і вся запряжка. Гел кричав «Стій!», але пси не звертали уваги. Він спіткнувся і впав. Перекинуті сани

перелетіли через молодика, і собаки помчали головною вулицею, розкидаючи рештки спорядження та підсилюючи веселу атмосферу Скагвея.

Добросерді містяни упіймали собак і зібрали розкидані речі. Та ще й дали пораду: якщо сімейство хоче колись дістатися Доусона, сказали, то хай викинуть половину речей і подвоять кількість собак. Гел, його сестра та зять неохоче вислухали поради, поставили намет і почали переглядати багаж. Викинувши консерви, вони викликали у людей регіт, адже консервована їжа в довгій дорозі – це мрія мандрівників.

– Ковдри – то для готелю, – сказав один із чоловіків, який зі сміхом допомагав їм. – І половини буде забагато; позбудьтеся їх. Викиньте намет й увесь цей посуд – хто його митиме? Господи, невже вважаєте, що в пульманівському вагоні поїдете?

Непотрібні речі безжалісно викидали. Мерседес плакала, коли її сумки з одягом жбурнули на землю і почали викидати з них вбрання за вбранням. Вона плакала взагалі та плакала зокрема над кожною викинутою річчю. Стиснувши руками коліна, з розбитим серцем розхитувалася взад-вперед. Жінка заявляла, що не зрушить з місця ні на дюйм, навіть заради дюжини Чарльзів. Зверталася до всіх і до всього, а потім нарешті витерла сльози й почала викидати навіть ті предмети одягу, які були необхідними. Розібравшись зі своїми пожитками, з ентузіазмом накинулася на речі чоловіків і пройшлася там, наче торнадо.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (<https://www.litres.ru/dzhek-london/poklik-praschuriv/?lfrom=362673004>) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примечания

1

Кеюз (cayuse) – індіанський поні. (Тут і далі прим. перекл.)

2

Назва ділянки річки Юкон на території Канади від озера Лаберж до річки Теслін, що наприкінці XIX ст. була одним з районів «золотої лихоманки».

Коментарии

1

Давня кочова гарячка... Ці рядки з першої строфи вірша Джона М. О'Гари «Атавізм», що вперше був опублікований 1902 року в популярному часописі «Букмен». Біологи використовують термін «атавізм» для опису повторної появи в поведінці індивіда певних рис віддаленого предка, яких не було у проміжних поколіннях. Бак демонструє атавістичні риси, коли інстинкти та спогади про неймовірно далеке минуле «кличуть» пса й відновлюють свої позиції у його поведінці.

2

Північ... Джордж Вашингтон Кармак відкрив золото на Клондайку 1896 року. Новини про його знахідку на річці Бонанза досягли Сполучених Штатів 1897-го. Упродовж наступних двох років «золотої лихоманки» близько 250 тисяч золотошукачів виїхали на Північ. Джек Лондон вирушив на Клондайк 25 липня 1897 року, сказавши про свою пригоду: «Я махнув рукою на кар'єру і знову став на шлях пригод у пошуках удачі».

3

Бак... Прообразами більшості собачих персонажів творів Джека Лондона стали пси, яких письменник бачив на Клондайку. Наприклад, прототипом Бака був Джек – гібрид сенбернара і колі, якого привіз із Каліфорнії на Клондайк копач Луїс Бонд. Інші собаки, на кшталт Керлі та Куни, «списані» з тварин, про яких Джек Лондон прочитав у книзі Егертона Янга «Мої собаки на Півночі».

4

Китайська лотерея... Відсилення до популярної, але нелегальної азартної гри (тепер називається кено), яку привезли до Сполучених Штатів китайські іммігранти.

5

Нарвал... Цей невеликий біло-сірий кит мешкає у східних водах Північного Льодовитого океану й відомий своїм «бивнем» – незвичайним зубом від трьох до семи футів завдовжки, що росте з притупленого носа. Корінне населення часто годує м'ясом цього кита іздових собак.

6

Метис... У широкому сенсі цей термін означає людину, народжену від представників різних рас. У Сполучених Штатах його часто застосовують до дітей білих або чорношкірих та корінних американців.

7

...на узбережжі Дайі... Це узбережжя було місцем прибуття «клондайкерів» (золотошукачів), які їхали з півдня, та відправки тих, хто повертався на південь із золотих копанень. У Дайі не було пристаней або гавані, а її тридцятифтова припливна хвиля часто залишала човни на мілині.

8

...у напрямку ущелини Дайі... Шіп-Кемп... Скейлз... ущелину Чілкут... Це місця шляху Дайя, одного з найпопулярніших маршрутів до Доусона. Іншим був шлях Скагвей. Дороги «зустрічалися» на озері Беннетт.

9

озеро Ле-Барж... На сучасних мапах це озеро називається Лаберж.

10

Гуталінгва... Ця річка відома також як Теслін.

11

Файв-Фінгерс... Ці небезпечні пороги на верхньому Юконі становили велику загрозу для золотошукачів, які пливли річкою до Доусона. Їх утворювали п'ять гігантських скель, що, виступаючи з води, розділяли річку на шість менших каналів.

12

Доусон... Доусон, головний пункт відправки на золоті копальні на далекій півночі й заході, був розташований у місці, де річка Клондайк впадає в Юкон. Поселення виросло у дикій місцевості лише за кілька днів після того, як старателі знайшли золото у районі Клондайку. Доусон швидко перетворився на місто значної величини з розпланованими вулицями, водопостачанням та різноманітним бізнесом.

13

Полярне сяйво... Коливна, світна сукупність електричних розрядів, що освітлює північне небо; полярне сяйво має вигляд танцюючих плям та колон

світла, які швидко змінюють форму і колір (зелений, червоний, жовтий, синій та фіолетовий).

14

Казарми... Згадка про штаб-квартиру північно-західної кінної поліції. Коли люди кинулися у райони Клондайку та Юкону, канадський уряд організував на території Юкон п'ятдесят п'ять відділків кінної поліції, кожен з яких був укомплектований щонайменше трьома людьми. На додачу до цього кінні поліцейські мали гарнізони в Доу соні й Вайт-Горсі.

15

Скагвей... Бак і поштові сани поверталися на південь Скагвейською дорогою. Містечко Скагвей (тепер називається Скегвей) забезпечувало кращий доступ для суден і невдовзі замінило Дайю, ставши головним пунктом відправки для золотошукачів.

16

Кассіарська мілина... Згадка про місце між з'єднанням тридцятимильної ділянки річки Юкон і річок Гуталінгва (Теслін) та Біг-Салмон.